

ΝΙΝΕΚΑΚΥΔΑΜΑΝΙ

(Κορυφαίο Στολίδι της Διάκρισης)

του

Śrī Śaṅkara Bhagavatpāda

Η Εισαγωγή και η Περίληψη

από

την αγγλική μετάφραση του

P. Sankaranarayanan

Μετάφραση

Γιάννη Μανέττα

Κύκλος Μελέτης της Βεδάντα
Αθήνα 2003

Τίτλος πρωτοτύπου:
VIVEKACŪDĀMAṆĪ
OF ŚRĪ ŚAMKARA BHAGAVATPĀDA
with an English translation of the commentary in Sanskrit by
JAGADGURU ŚRĪ CANDRAŚEKHARA BHARATI SVĀMIN
(Śrī Śamkarācārya of Śāradā Pīṭha, Śrīgerī)

translated by
P. Sankaranarayanan
Εκδότης
THE BHARATIYA VIDYA BHAVAN,
Kulapati K.M.Munshi Marg, Mumbai—400 007, India
3η έκδοση 1988

DOWNLOADABLE AS PDFS FROM:
<http://srisarada.com/vivekachudamani.htm>

Copyright © 2002
Γιάννης Μανέττας
για την ελληνική γλώσσα παγκοσμίως

Κυκλοφορεί ιδιωτικώς

Προσφορά:
Γιάννη Μανέττα
Μπέλες 28 (Κουκάκι)
11741 Αθήνα
☎ [+30] 210 9234682
email: jmanveda@otenet.gr
ιστοχώρος: www.vedanta.gr

Περιεχόμενα

Εισαγωγή στην ελληνική μετάφραση 5

1. Εισαγωγή στο Vivekacūḍāmaṇī

Μέρος 1. Ο Śrī Śaṅkara	9
Μέρος 2. Ο Śrī Candrasekhara Bhārati	12
Μέρος 3. Το Vivekacūḍāmaṇī	14
Δύο είδη γνώσεων.....	15
Δάσκαλος και μαθητής.....	16
Μέρος 4. Η διδασκαλία	16
Η αγνωσία	16
Οι επτά ερωτήσεις	17
Οι προϋποθέσεις της μαθητείας	17
Το νόημα του saṅghāsa [μοναστικού βίου]	18
Η φύση του an-ātman [μη Εαυτού]	20
Η φύση του ātman [Εαυτού]	20
Η εαυτοταύτιση με το an-ātman	20
Οι δύο ιδιότητες της αγνωσίας	21
Τα πέντε επικαλύμματα [rañcakośas].....	21
Προσδιορισμός του «Tvam» [Εσύ]	21
Προσδιορισμός του «Tat» [Εκείνο].....	21
«Tat-tvam-asi» [Εκείνο-εσύ-είσαι]	22
Ātmānubhava [Άμεση εμπειρία του Άτμαν]	23
Ο Jīvanmukta [ο εν ζωή ελεύθερος].....	23
Πώς ζει ο jīvanmukta.....	24
Μέρος 5. Τα μέσα κτήσεως γνώσεων	27
Μέρος 6. Η αντίληψη περί jīvanmukti	28
Μέρος 7. Η αυστηρότητα του μονοπατιού της jñāna	29
Μέρος 8. Το ζήτημα του Προσωπικού Θεού	30
Μέρος 9. Υπερβατικός σκοπός και επιστήμη	33
Μέρος 10. Η χρησιμότητα των jīvanmuktas	34
Μέρος 11. Εν κατακλείδι	35

2. Ανάλυση του Vivekacūḍāmaṇī

Επίκληση.....	39
Εισαγωγή.....	39

A. ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

α. Katham vimokṣaḥ (Το τέταρτο ερώτημα: Πώς επιτυγχάνεται η mukti;)	40
β. Ātmānātmā vivacanam: Ko'sāvanātmā (Το πέμπτο ερώτημα: Τι είναι τούτο το anātmā;).....	40

γ. Paramah ka ātmā (Το έκτο ερώτημα: Ανάλυση του «tvam» <i>padārtha</i> [παράγοντα «εσύ»] – Τι είναι ο <i>ātmā</i> ;) 42	42
δ. 1: Ko nāma bandhaḥ (Το πρώτο ερώτημα: Τι αποτελεί την αιχμαλώσια;).....42	42
2: Kathameṣa āgataḥ (Το δεύτερο ερώτημα; Πώς προέκυψε;).....42	42
3: Katham pratiṣṭhā'sya (Το τρίτο ερώτημα: Πώς διδιωνίζεται;) 43	43
ε. Katham vimokṣaḥ (Το τέταρτο ερώτημα: Πώς επιτυγχάνεται η <i>mukti</i> [απαλλαγή];) 43	43

Β. ΟΙ ΔΥΟ ΡΑΔĀΡΘΑΣ [ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ]

α. Προσδιορισμός του TVAM- <i>padārtha</i> » [Ο παράγων «ΕΣΥ»] διά της αναλύσεως των <i>raḥca-kośas</i>	
1. το <i>Annamaya-kośa</i> [τροφικό περίβλημα] 43	43
2. το <i>Prāṇamaya-kośa</i> [ενεργειακό περίβλημα] 44	44
3. Το <i>Manomaya-kośa</i> [νοερό περίβλημα] 44	44
4. Το <i>Vijñānamaya-kośa</i> [νοησιακό περίβλημα] 44	44
5. Το <i>Ānandamaya-kośa</i> [ευδαιμονικό περίβλημα] 45	45
β. Το TAT- <i>padārtha</i> [Ο παράγων «ΕΚΕΙΝΟ»]: το BRAHMAN 46	46

Γ. “SVĀNUBHAVAḤ”

[Η αυτοπρόσωπη εμπειρία]

α. «Tat-tvam-asi» [«Εκείνο εσύ είσαι»] 47	47
β. . Brahmanātmanā samsthitih [Εδραίωση στον Brahman-Ātman] 47	47
γ. Jīvanmukti [Η εν ζωή απελευθέρωση] 50	50
δ. Τελική Upadeśa [Διδασκαλία] 51	51
ε. Εν Κατακλείδι 51	51

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

A. Σημείωμα πάνω στα *bhūmikās* [επίπεδα] που αναφέρονται στα δίστιχα 2 και 454 καθώς και τα χαρακτηριστικά των *Brahmavit* [γνώστες του Brahman] που αναφέρονται στο *śloka* 454.
(Πηγή: *Jīvanmukti-viveka* του Śrī Vidyāraṇya Svāmīn)

1) Τα επτά στάδια της <i>yoga</i> (<i>Yogabhūmayah</i>) 53	53
2) Τα γνωρίσματα των <i>Brahmavit</i> , <i>Brahmavid-vara</i> , <i>Brahmavid-variyān</i> και <i>Brahmavid-variṣṭha</i> 54	54

B. Ένα σημείωμα πάνω στην <i>sāmānādhikāraṇyam</i> 56	56
Γ. <i>Sādhana-catustaya</i> [Τετράπτυχο πνευματικής άθλησης] 60	60
Δ. Πίνακας ενσώματης συνειδήσεως 61	61
Ε. Πίνακας Σάμκχγια – μακρόκοσμος/μικρόκοσμος 62	62

ΠΡΟΛΟΓΟΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΤΗΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΛΙΨΕΩΣ
ΤΟΥ Ρ. SANKARANARAYANAN

Η ινδική σκέψη, όπως και η ορθόδοξη θεολογία, στηρίζεται:

1. Στην **αξιόπιστη μαρτυρία** περί υπερβατικής Αλήθειας (την οποία παρέχουν οι θεοφόροι, τέλει σοφοί και οι γραφές).
2. Στην **καλόπιστη διανόηση** (την απομάκρυνση αμφιβολιών, μέσα στα όρια του αποχρώντος λόγου).
3. Στην **αυτοπρόσωπη επαλήθευση** της αξιόπιστης μαρτυρίας (την αποκάλυψη της Αλήθειας μέσα στον εντελώς ατάραχο, καθαρό νου).

Παρόμοια, και η Ορθοδοξία δεν ψάχνει το Θεό, Τον έχει:

1. Έχει τη διδασκαλία του Ιησού και τις εμπειρίες των αγίων που μαρτυρούν ότι ο Θεός αποκαλύπτεται (κι αυτό συμβαίνει μέχρι σήμερα).
2. Θεολογεί, διανοείται με βάση την αξιόπιστη μαρτυρία.
3. Επιβεβαιώνει ότι οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επιτύχουν την εδώ και τώρα «θέωση», εφόσον θεολογήσουν ορθά και εφαρμόσουν την απαιτούμενη ησυχαστική μέθοδο που καθαρίζει, φωτίζει και τελειοποιεί το νου.

Ενώ λοιπόν η Ινδική Παράδοση και η Ορθοδοξία διαφέρουν ως προς την κοσμογονία και την εσχατολογία, εν τούτοις συμφωνούν στην ουσία, στο ότι ο Θεός (η Έσχατη Αρχή) μπορεί να γνωσθεί εδώ και τώρα, ότι αυτός είναι ο τελικός σκοπός της ζωής κι ότι ως εκ τούτου ο τέλειος νιώθει απόλυτα ελεύθερος. Συμφωνούν επίσης στο γεγονός ότι ο Θεός ενσαρκώνεται για να θυμίσει στον άνθρωπο την αρχική του τελειότητα και να του δείξει το δρόμο της 'επιστροφής' σ' αυτήν.

Το *Βιβέκα-τσουντάμανι* του ξακουστού ινδού σοφού Σανκαρατσάργια (8ος αιω. μ.Χ. ή 6ος αιω. π.Χ.) ανήκει στον αναγκαίο χώρο της διανόησης και άσκησης και το κείμενο που ακολουθεί είναι μια εξαιρετική περίληψη που μας προσφέρει συνοπτικά ολόκληρη τη διανοητική στρατηγική της Βεδάντα που, μέσα από μια εξαντλητική ανάλυση, ξεσκεπάζει ένα-ένα τα πέπλα της ψευδαίσθησης, εξαιτίας της οποίας ο άνθρωπος αυτο-ταυτίζεται με ό,τι δεν είναι.

Το πρωταρχικό λάθος του ανθρώπου – από το οποίο ξεπηδούν όλα τα επόμενα – είναι να νομίζει ότι είναι το υλικό σώμα, στο οποίο αναφερόμαστε όταν λέμε «πονάω», ενώ κάποια άλλη στιγμή λέμε «το σώμα μου πονάει». Το ίδιο συμβαίνει με το νου, όταν άλλοτε λέμε «είμαι λυπημένος» και άλλοτε λέμε «ο νους μου ήταν αλλού». Όχι, δεν πρέπει – μόνο και μόνο επειδή δεν μπορούμε να τις εξηγήσουμε – να κατατάξουμε αυτές, και άλλες τέτοιες διαπιστώσεις, ως ‘σοφίσματα’.

Η Βεδάντα τολμάει να τα λάβει όλα υπ’ όψιν της, όπως θα δει ο αναγνώστης στην παρακάτω Εισαγωγή (και στην Ανάλυση του έργου που την ακολουθεί).

Εκ των πραγμάτων, στα κείμενα αυτά βρίθουν οι σανσκριτικοί όροι, που βέβαια εξηγούνται. Προσπαθήσαμε να απαλύνουμε τη δυσκολία αυτή με μεταφράσεις τους εντός παρενθέσεων.

Η Ανάλυση του έργου είναι σίγουρα πιο δύσπεπτη για τον αμήτο στην ορολογία αλλά, με λίγη υπομονή, θα αντλήσει αρκετές πρόσθετες λεπτομέρειες που δεν αναφέρει η Εισαγωγή. Σκοπός τούτης της μεταφράσεώς μας είναι να κεντρίσει το ενδιαφέρον του νέου αναγνώστη και να αποτελέσει σίγουρο χάρτη πλοηγήσεως για περαιτέρω έρευνα. Θα είναι επίσης διαφωτιστικό για όσους ήδη εν μέρει γνωρίζουν το θέμα.

Στο τέλος υπάρχουν ενδιαφέροντα παραρτήματα αναφορικά με τις εμπειρίες που χαρακτηρίζουν τα επίπεδα μέσα από τα οποία περνάει κατά την εξέλιξή του ο πνευματικά αθλούμενος. Υπάρχει επίσης ένα σημείωμα περί ερμηνευτικής των λέξεων.

Τι άλλο να πει κανείς; Διαβάστε και θαυμάστε τη διαφορετική διανοητική προσέγγιση που προτείνει το κορύφωμα της ινδικής σκέψης: η Αντβάιτα Βεδάντα.

Προς αποφυγήν παρεξηγήσεων είναι όμως ανάγκη να επισημανθεί πως παράλληλα με αυτή τη διανοητική προσέγγιση, η ινδική παράδοση προτείνει και την αφοσίωση στον Προσωπικό Θεό, που οδηγεί (μέσα από τη Θεία Χάρη) στη θεοπτία σε *savikalpa samādhi* [*samādhi* με αυτοσυνείδηση]. Στην πράξη, ο πνευματικά αθλούμενος οφείλει να επιτύχει την κάθαρση του νου [της καρδιάς] ασκώντας ταυτόχρονα και τις τρεις

γιόγκας: *κάρμα* (ανιδιοτελή εργασία, αυτοθυσία), *μπχάκτι* (αφοσίωση στο Θεό) και *γκνιάνα* (διανοητική προσέγγιση).¹ Κάποτε, μέσα από τη Θεία Χάρη, ο νους του αθλούμενου ησυχάζει και γίνεται εντελώς ατάραχος. Τότε η Αλήθεια αυτοαποκαλύπτεται. Υπάρχουν όμως διάφορα εμπόδια σ' αυτό, όπως αναφέρει το εγχειρίδιο.

Γιάννης Μανέππας

Αθήνα, Μάρτιος 2003

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Μπορείτε να κατεβάσετε δίστιχα του *Vivekachudamani* σε μορφή PDF από την ακόλουθη διεύθυνση,:

<http://srisarada.com/vivekachudamani.htm>

Αθήνα, Νοέμβριος 2012)

---

1. Που διαχειρίζονται τις τρεις όψεις της νοερής δύναμης που διακρίνει η αρχαιοελληνική σκέψη : **θυμικόν**, **επιθυμητικόν** και **λογιστικόν**

Σρι Σανκαράτσαργια,
ο Ξακουστός σοφός-άγιος
(8ος αιω. μ.Χ. ή 6ος αιω. π.Χ.)

1. Εισαγωγή στο Vivekacūḍāmaṇi

(του P. SANKARANARAYANAN)

Śrī Gurubhyo Namaḥ

(Προσκυνώ τον Guru)

Μέρος 1. Ο Shri Shankara

Ο Śrī Śaṅkara,² στον οποίο αναφέρονται με σεβασμό ως «ο Bhagavatpāda [Ένδοξος]», ανήκει στο στερέωμα των Μεγαλοφυών του κόσμου μας και κατέχει μια πρωτεύουσα θέση ανάμεσα στους διανοητές και τους ενορατικούς. Είναι αδιαφιλονίκητα η πιο εξέχουσα προσωπικότητα όλων των εποχών και όλων των χωρών. Θα ψάξει κανείς επί μακρού, κοπιαστικά και μάταια ανάμεσα στους επιφανείς όλων των χωρών για έναν ενορατικό και έναν άγιο του αναστήματός του και των επιτευγμάτων που κατόρθωσε στη βραχεία ζωή του. Μέσα στην έντονα δραστήρια δεκαπεντάχρονη περίοδο – που απομένει αφού εξαιρέσουμε την εφηβεία από την τριανταδυάχρονη επίγειά του παραμονή– αυτός αγίασε το χώμα αυτής της αρχαίας χώρας διασχίζοντάς τη σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της, προτού πια καθίσει στο θρόνο της παντογνωσίας. Η εκπληκτική του διάνοια δημιούργησε, ξεκινώντας από το τρίποδο³ των Γραφών μας, μια φιλοσοφική σχολή με τολμηρότατη διάνοηση και λεπτοφυέστατη λογική συνοχή. Αναγνωριζόμενο από τους πάντες – σε ανατολή και δύση – για την τελειότητα και τη βαθύτητά του, το σύστημα του Śaṅkara κατέχει την πρώτη θέση ανάμεσα στις φιλοσοφίες του κόσμου.⁴ Όσο κι αν μπορεί να στεναχωρεί τους οπαδούς άλλων βεδαντικών σχολών,⁵ ο όρος Βεδάντα σήμερα γενικά εκλαμβάνεται ως ανα-

2. Πιστεύεται πως γεννήθηκε το 788 μ.Χ. αλλά η παράδοση τον τοποθετεί 200 π.Χ., όμως νεότερες έρευνες τον τοποθετούν στο 605 π.Χ. [ΣΤΜ]

3. Βέδες, Μπχάγκαβατ Γκίτα και Μπράχμα-σούτρας. [ΣΤΜ]

4. Δεν είναι όμως γενικότερα γνωστό, επειδή τα υπάρχοντα δυτικά βιβλία περί ιστορίας της φιλοσοφίας και οι δυτικές πανεπιστημιακές σπουδές δεν περιλαμβάνουν την ινδική σκέψη (και τις άλλες σκέψεις της Ανατολής)! [ΣΤΜ]

5. Υπάρχουν τρεις κύριες ερμηνείες: Αντβάιτα [μη δυαδική], Βισιστ-αντβάιτα [μετριασμένη μη δυαδική] και Ντβάιτα [δυναμική]. Δείτε *ΟΙ ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΕΣ ΤΗΣ ΙΝΔΙΑΣ*, μεταφ. Γιάννη Μανέττα. Αθήνα, Εκδόσεις Κονιδάρη. [ΣΤΜ]

φορά στην *Αντβάιτα Βεδάντα*, τη μη δυαδική ερμηνεία που προτείνει ο Śrī Śaṅkara.

Ο Śrī Śaṅkara δεν ήταν ένας απλός διαλεκτικός μεταφυσικός. Όρισε έναν τρόπο ζωής, η εφαρμογή του οποίου οδηγεί αμετάκλητα σε μια αποκαλυπτική θέαση όπου το άτομο χάνει τον εαυτό του μέσα στην ανακάλυψη της αληθινής του φύσης. Το συγκλονιστικό και αθεώρητο μεγαλείο της Αντβάιτα, η ανελέητή της λογική και η απωθητικά αυστηρή απολυτότητά της, έχει απελπίσει πολλά μυαλά φτιαγμένα από κοινή άργιλο. Όμως, η επιφανής σειρά των μαθητών του επιβεβαιώνει πως για ένα μυαλό σοφό και μυημένο, που διακατέχεται από πίστη και κατανόηση, που αυτοκυριαρχείται και διαθέτει αφοσίωση, το σύστημα του Śrī Śaṅkara, που είναι θεμελιωμένο στην *śāstra* [ιερή γραφή], που κατευθύνεται από την *yukti* [την επιχειρηματολογία] και επιβεβαιώνεται από την *anubhava* [προσωπική εμπειρία], έχει μια ξεχωριστή αισθητική δομή και διατύπωση που πείθει και προσελκύει την αποδοχή. Οι πολυάριθμοι οπαδοί που τον ακολούθησαν έκτοτε επιβεβαιώνουν την εγκυρότητα και την αξία των διδασκαλιών του και βλέπουμε, ακόμα στις δικές μας μέρες, να βαδίζουν ανάμεσά μας ζωντανές επιβεβαιώσεις των αληθειών που αυτός διακήρυξε.

Είμαστε σταθερά πεπεισμένοι, από την παράδοση, ότι αυτός δεν ήταν κοινός θνητός. Είναι μια συνήθεια του ινδικού νου να θεοποιεί και να λατρεύει ό,τι εξάισιο βλέπει στον κόσμο.

Οποιοδήποτε ον έχει μεγαλείο, ομορφιά ή δύναμη, γνωρίζε πως αυτό προέρχεται από μια σπίθα απ' τη Δύναμή Μου.

– Μπχάγκαβαντ Γκίτα 10.41 –

Αυτά λέει ο *Bhagavān* [ο Κύριος] στην *Gītā*. Αναφορικά όμως με τον Śrī Śaṅkara νομίζουμε πως δεν ήταν μια απλή σπίθα του Θείου, αλλά το ίδιο το Θείο.

Στη σφαίρα της θρησκείας ο Śrī Śaṅkara ήταν ένας σπουδαίος ανανεωτής που επανενεργοποίησε τους έξι τρόπους λατρείας του Θεού αφού τους απάλλαξε από τα περιττά εκβλαστήματα που είχε σωρεύσει γύρω τους η ανθρώπινη δεισιδαιμονία. Μαζί με αυτό διατύπωσε τη μη διαφορά μεταξύ Śiva

και Viṣṇu,⁶ προσαρμόζοντας τη βασική αρχή της *abheda* [μη διαφοράς] και στις θρησκευτικές ομάδες μας. Έτσι δίδαξε την οικουμενικότητα της βεδικής θρησκείας και πέτυχε την απλλαγή της από τις αντιφάσεις των οπαδών των διαφόρων σχολών. Πέτυχε επίσης τη σύνθεση του τριπλού δρόμου *karma-bhakti-jñāna*,⁷ προσδίδοντας στο καθένα από τα τρία μονοπάτια την ορθή και αναγκαία θέση του στα πλαίσια της ενιαίας μεθόδου για την επίτευξη της απελευθέρωσης από τα βάσανα της *saṃsāra* [εγκόσμιας περιπλάνησης].

Όλα αυτά εκπήγασαν από τη φιλοσοφία της Αντβάιτα [μη δυαδικότητας] που εκείνος δίδαξε ως κεντρικό μήνυμα των Ουπανισάδων, των *Brahmasūtras* και της *Bhagavad Gītā*, το λεγόμενο *prasthānatraya* [τριπλό στήριγμα] της ινδουιστικής Σκέψης. Εκείνος εξήγησε την Αντβάιτα με σαφήνεια σε ερμηνευτικά σχόλια που έκανε πάνω και στις τρεις προαναφερθείσες πηγές. Το ότι οι λόγοι του εξακολούθησαν να μνημονεύονται σε σκέψεις και λόγους ανθρώπων καθ' όλη τη διάρκεια των αιώνων αφότου γράφτηκαν – προκαλώντας θαυμασμό ακόμα και σε ανθρώπους άλλων πολιτισμών και μακρινών χωρών – είναι εύλογη επιβεβαίωση της εγκυρότητας και του δυναμισμού τους.

Η μελέτη των *prasthānatraya-bhāṣyas* [ερμηνευτικών σχολίων πάνω στην τριπλή πηγή] απαιτεί βαθύτατες γνώσεις της Σανσκριτικής και ικανές γνώσεις της *Vyākaraṇa* [Γραμματικής], της *Nyāya* [Λογικής] και της *Mīmāṃsā* [*Advaita Vedānta*] καθώς και *Veda-adhyayana* [γνώση των Βεδών]. Μια μακριά αλυσίδα μελετητών με τα προαναφερθέντα προσόντα ανέλαβαν τη μελέτη των *bhāṣyas* [ερμηνευτικών σχολίων] και τις μετέδωσαν ανά τους αιώνες σε *śiṣyas* [μαθητές] με παρόμοια προσόντα. Αυτή η αλυσίδα μελετητών εξακολουθεί να είναι ζωντανή σε όλα τα μέρη της χώρας μας, διαιωνιζόμενη διά μέσου της σχέσης *guru-śiṣya* [δασκάλου-μαθητή] που χαρακτηρίζει την ινδική παράδοση – σε όλα τα *Maṭhas* [μοναστήρια] που ίδρυσε ο Śrī Saṃkara καθώς και στις ιδιωτικές κατοικίες των βεδικών και βεδαντιστών μελετητών.

6. Οι δύο δημοφιλέστερες θεϊκές μορφές που λατρεύονται στην Ινδία. [ΣΤΜ]

7. Ανιδιοτελής δραστηριότητα (ενεργός αυτοθυσία), αφοσίωση στον Προσωπικό Θεό, αναζήτηση της Γνώσης. [ΣΤΜ]

Ο Bhagavatpāda όμως συνειδητοποίησε ότι δεν ήταν δυνατό να είναι όλοι ειδήμονες, να έχουν εξαρχής τα απαιτούμενα προσόντα. Για να εισαγάγει λοιπόν αυτούς τους ανθρώπους στην Αντβάιτα Βεδάντα, έγραψε κάποια εγχειρίδια αποκαλούμενα *prakaraṇa-granthas*, σε έμμετρο και πεζό λόγο, μήκους από ένα μέχρι χίλιους στίχους. Τα σημαντικότερα είναι τα *Śataślokī*, *Sarva-vedānta-sāra-saṅgraha*, *Upadeśa-sāhasrī* και το *Vivekacūḍāmaṇī*. Το τελευταίο που ορθώς αποκαλείται «Κορυφαίο Στολίδι της Διάκρισης» περιέχει, σε 581 δίστιχα, ένα διάλογο ανάμεσα σε *Guru* και *śiṣya* [Δάσκαλο και μαθητή], που παραθέτει τις αλήθειες της Αντβάιτα και καταλήγει στην περιγραφή της εκστατικής εμπειρίας του μαθητή άμα τη αποκαλύψει της μη διαφοράς του από το Brahman και τη συνειδητοποίηση ότι πέτυχε την απελευθέρωσή [*mukti*] του. Εξαιτίας των περιεχομένων του και την απλή γλώσσα του, το *Vivekacūḍāmaṇī* είναι δικαίως δημοφιλές ανάμεσα στους μελετητές της Αντβάιτα.

Μέρος 2. Ο Śrī Candrasekhara Bhārati

Ο *Śrī Jagadguru Candrasekhara Bhārati Pūjyapādāh* κόσμησε ως προκαθήμενος επί 42 έτη (1912-1954) την *Śāradāpīṭha* του Śrīṅgerī, το μοναστήρι που ίδρυσε ο ίδιος ο Śrī Śaṅkara Bhagavatpāda, στο Śrīṅga giri της νοτίου Ινδίας. Ο σχεδόν μισός αιώνας της διακονίας του μπορεί να χαρακτηριστεί ως χρυσός αιώνας της πνευματικής ιστορίας της νοτίου Ινδίας, όπου ο λαός της είχε την τύχη να έχει ανάμεσά του δύο Mahāpuruṣas [Μεγάλες Ψυχές]: τον Śrī Candrasekhara Bhārati του Śrīṅgerī και τον Śrī Candrasekharendra Sarasvatī του Kāñcī – που και οι δύο ενσάρκωναν τις ιερές γνώσεις, τις παραδόσεις και τον πολιτισμό που κληροδοτήθηκε από γενιά σε γενιά στη χώρα μας. Και οι δύο τους, ως εξαιρετικοί *tapasvins* [ασκητές] – ακτινοβόλησαν αγιότητα και σοφία, ωθώντας όλους όσους είχαν την καλή τύχη να έρθουν κάτω από την επιρροή τους, είτε διά διδασκαλίας είτε διά παραδείγματος, να ακολουθήσουν καλύτερους τρόπους ζωής, προσανατολισμένους προς ό,τι είναι αληθινό, καλό και ιερό.

... ..

Τέτοια είναι η μεγάλη ψυχή που μας έκανε ένα τόσο σπουδαίο δώρο, γράφοντας ένα επικυρωμένο από την άμεση

προσωπική του εμπειρία σανσκριτικό Σχόλιο πάνω στο *Vivekacūḍāmaṇī*, που εξηγεί τις αλήθειες που αυτό περιέχει με όλη την απλότητα, το βάθος, τη σαφήνεια και την κομψότητα που χαρακτηρίζουν τα ερμηνευτικά σχόλια του Śrī Bhagavatpāda πάνω στις *Prasthāna-traya*. Η δόξα της Advaita Vedānta που διδάσκει ο Śrī Bhagavatpāda, έγκειται στο ότι, όπως ο ίδιος συχνά επαναλαμβάνει, είναι *aupaniṣadam sāstram*, μια διανόηση θεμελιωμένη στο βράχο των *Upaniṣads*, το σώμα των κανονικών κειμένων που ασχολούνται με την υπεραισθητή Πραγματικότητα.⁸ Το *Vivekacūḍāmaṇī* είναι ένα συνοπτικό εγχειρίδιο που παρουσιάζει την ουσία της Advaita Vedānta με πειστικό τρόπο. Ο Śrī Candrasekhara Bhārati έχει σε κάθε σημείο παραθέσει, με κατάλληλα αποσπάσματα, τις ουπανισαδικές πηγές που στηρίζουν τους ισχυρισμούς του κειμένου. Οι λεπτές διαφορές εκφράσεως εξηγούνται όπου δει, με τους ανάλογους γραμματικούς κανόνες, πράγμα που εμπλουτίζει τους λόγους του Śrī Bhagavatpāda. Παραθέτει επίσης παράλληλες εξηγήσεις από την *Bhagavad Gītā*, τα *Brahmasūtras* και άλλα κείμενα των *sāstras* [Γραφών] διευκρινίζοντας έτσι τα νοήματα ακόμα καλύτερα, προς όφελος του αναγνώστη. Και πάνω απ' όλα, φροντίζει να διαλύσει απορίες σχετικά με διάφορα ζητήματα που αναφέρει το πρωτότυπο, όπως π.χ., η σχετική σημασία της *karma* [εγκόσμιας δραστηριότητας] και του *saṁnyāsa* [της πλήρους αποχής από εγκόσμιες δραστηριότητες, του μοναστικού βίου], της θέσεως των *vairāgya* [απάρνησης], *bodha* [κατανόησης] και *uparati* [απόσυρσης] στα πλαίσια της *sādhana* [πνευματικού αγώνα] ενός *mumukṣu* [φίλου της απελευθέρωσης], των εμποδίων των *anātma-vāsanās* [των ροπών προς το *anātma*] και πώς νικιούνται, κ.λπ. Η ξεχωριστή αξία του Σχολίου είναι ότι γράφτηκε από ένα άτομο στο οποίο η αγιότητα ήταν συνυφασμένη με την πολυμάθεια. Με τη βοήθειά του, ο αναγνώστης έχει την ευκαιρία να επισκεφτεί ολόκληρο το φάσμα των σχετικών *śrutis* [αποκεκαλυμμένων γραφών] και *smṛtis* [βοηθητικών γραφών] – πράγμα αναγκαίο για την κατανόηση του πρωτοτύπου – μέσα σε μια ατμόσφαιρα σχέσεως *guru-śiṣya* που γεννιέται καθώς ο αναγνώστης προχωράει, με-

8. Αυτό αντικρούει την απόδοση σ' αυτόν της πατρότητας, του *ιδρυτή*, της Advaita Vedānta. Εκείνος απλώς τη διακήρυξε ταξινομώντας το υλικό που βρήκε στις πηγές.

λετώντας το πρωτότυπο μαζί με το Σχόλιο, που είναι τόσο σαφές όσο και διαφωτιστικό, εφόσον υπογραμμίζεται από την *anubhava* [προσωπική εμπειρία] ενός *jīvanmukta* [εν ζωή απελευθερωμένου].

Μέρος 3. Το *Vivekacūḍāmaṇi*

Το *Vivekacūḍāmaṇi* [*Βιβέκα-τσουντάμανι*] είναι μια φιλοσοφική πραγματεία που παραθέτει τις βασικές αλήθειες της Advaita Vedānta [Αντβάιτα Βεδάντα], σύμφωνα με την οποία η απελευθέρωση επιτυγχάνεται μέσω της *jñāna* [γνώσης] που, σε πρώτη φάση, ξεκινάει με την άσκηση της διάκρισης ανάμεσα στο αιώνιο και το πρόσκαιρο, τη λεγόμενη *nityānityavastuviveka* [νίτγια-ανίτγια-βάστου-βιβέκα]. Το έργο ονομάζεται “Κορυφαίο Στολίδι της Διάκρισης” – *Viveka-cūḍāmaṇi* – για να δοθεί έμφαση στην ύψιστη σημασία της *viveka* [διάκρισης] κατά την αναζήτηση της απελευθέρωσης. Σύμφωνα με την Αντβάιτα Βεδάντα και όλα τα ινδουιστικά συστήματα, φιλοσοφίας και θρησκείας, ο κύκλος των γεννήσεων και των θανάτων, η λεγόμενη *saṁsāra* [η εγκόσμια περιπλάνηση] διαιωνίζεται από τις ατομικές πράξεις του καθενός, είτε του είδους *puṇya-karma* [ενάρετο κάρμα] είτε του είδους *pāpa-karma* [κακό κάρμα]. Και τούτο, επειδή υποχρεούμαστε να ξαναγεννηθούμε εφόσον η συσσώρευση και των δύο αυτών *κάρμας* δεν εξαντληθεί στην τωρινή μας ζωή. Οι δραστηριότητές μας ωθούνται από την επιθυμία, την *kāma*. Η *kāma* πηγάζει από το αίσθημα της ατέλειας (της μη ολοκλήρωσης) που κυριεύει το νου του καθενός που εαυτό-ταυτίζεται με εγκόσμια αντικείμενα ή με το ίδιο του το σώμα και ως εκ τούτου ποθεί να αποκτήσει πράγματα με την ελπίδα ότι αυτά θα χαροποιήσουν το νου του. Αυτά λοιπόν προκύπτουν όταν συγχέεις τον *ātman* με ό,τι δεν είναι *ātman*, με αποτέλεσμα την παράταση της σαμσαρικής αλυσίδας. Η διάλυση αυτής της σύγχυσης ανάμεσα στον *ātman* και το *an-ātman* [μη Άτμαν] μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από την άσκηση της διάκρισης ανάμεσα σ’ αυτά τα δύο. Ο *ātman* είναι *νίτγια* [αιώνιος] ενώ ό,τι είναι *an-ātman* είναι *α-νίτγια* [μη αιώνιο]. Εξ ου η έμφαση στην «νίτγια-ανίτγια-βάστου-βιβέκα».

Δύο είδη γνώσεων

Στην ινδουιστική γνωσιολογία γίνεται διάκριση ανάμεσα σε ανώτερη και κατώτερη γνώση [*parā* και *a-parā vidyā*] “*dve vidye veditavye parāca aparā ceti*” (Μηηdakoraṇiṣad 1.1.4).⁹ Η δεύτερη περιλαμβάνει όλες τις επιστήμες και τις τέχνες και αφορά τον εμπειρικό κόσμο.¹⁰ Είναι λάθος να λέγεται ότι το ενδιαφέρον των Ινδών είναι εντελώς υπερκόσμιο κι ότι δε δίνουν σημασία στα πράγματα αυτού του κόσμου. Οι γνώσεις που αποκαλούνται *aparā-vidyā* αφορούν τους πάντες και τους καθιστούν ικανούς να ασχοληθούν επιτυχώς με τα της ζωής τους· ως εκ τούτου, αυτές οι γνώσεις κατέχουν μια σημαντική θέση στα πλαίσια της ινδουιστικής παιδείας. Παράλληλα με αυτό, επισημαίνεται ότι πέρα και πάνω από αυτές, υπάρχει ένα άλλο επίπεδο γνώσεως που αποκαλείται *parā-vidyā*. Ενώ η *aparā-vidyā* παρέχει γνώσεις για τα φθαρτά, η *parā-vidyā* αφορά το άφθαρτο. Ο νους λειτουργεί στο μεταίχμιο της «Μεγάλης Διαχωριστικής Γραμμής» ανάμεσα στον εξωτερικό κόσμο που αντιμετωπίζει ο άνθρωπος και τον εσωτερικό κόσμο που έχει μέσα του. Όπως το θέτει η Καṭhōraṇiṣad 2.1.1, «ο *Svayambhūh*, ο Αυθύπαρκτος, ο *Brahmā*, έπλασε τις αισθήσεις με εξωτερική κατεύθυνση. Ως εκ τούτου ο άνθρωπος κοιτάει προς τα έξω και όχι μέσα του. Ένας θαρραλέος, σώφρων άνθρωπος που ποθεί την αθανασία στρέφει τα μάτια του προς τα μέσα και βλέπει τον *ātman*». ¹¹ Μια τέτοια *vidyā* [γνώση] αποκαλείται *ātma-vidyā* [γνώση του *ātman*] και, στην ινδουιστική παράδοση, παίζει σημαντικό ρόλο στην επίτευξη της λύτρωσης [της απόλυτης ελευθερίας]. Καθώς απαριθμεί τα υπέρτατης σημασίας πράγματα διαφόρων κατηγοριών με τα οποία Αυτός ταυτίζεται, ο Bhagavān [ο Κύριος], ο Sri Krishna, λέει στην *Gītā* πως ανάμεσα στις *vidyās* Εκείνος είναι η *adhyātmavidyā* [η γνώση του Εαυτού] (10.32).

9. Δείτε ENNIA ΟΥΠΑΝΙΣΑΔΕΣ σελ.222. Εκδόσεις Κονιδάρη, Αθήνα. [ΣτΜ]

10. Και στην Ορθοδοξία γίνεται διαχωρισμός δύο γνώσεων που η μια αφορά τα κτιστά και η άλλη τα άκτιστα. Δείτε Σεβ. Ιερόθεου Βλάχου Επισκόπου Ναυπάκτου: *Το Πρόσωπο στην Ορθόδοξη Παράδοση* σελ 33, Εκδόσεις Ιεράς Μονής Γενεθλίου της Θεοτόκου, Λεβάδεια και Πρωτοπρεσβυτέρου Γεωργίου Μεταλληνού στο άρθρο *Faith and Science in Orthodox Gnosiology and Methodology*. [ΣτΜ]

11. Δείτε ENNIA ΟΥΠΑΝΙΣΑΔΕΣ, σελ.149. Εκδόσεις Κονιδάρη, Αθήνα. [ΣτΜ]

Δάσκαλος και μαθητής

Σύμφωνα μ' εμάς, η επιδίωξη μιας οποιασδήποτε *vidyā* [γνώσεως], είτε εγκόσμια είτε πνευματική, προϋποθέτει μια σχέση *guru-śiṣya* [δασκάλου-μαθητή] με τα συνεπακόλουθα των *jijñāsa*, *adhikāra* και *vinaya* [πόθο για μάθηση, προσόντα μαθητευόμενου και ταπεινότητα] εκ μέρους του μαθητή και την κατοχή της ζητούμενης γνώσης, της συμπόνοιας και της *anugraha* [χάριτος] από την πλευρά του δασκάλου. Επιπλέον, ο μαθητής πρέπει να διαθέτει *vairāgya* [απάρνηση (απάθεια)]. Ο δάσκαλος πρέπει να είναι ένας *sad-guru*, κάποιος που διδάσκει την *sad-vastu* [την υπέρτατη αλήθεια], ο οποίος αναλαμβάνει το μαθητή αφού τον εξετάσει προσεκτικά για να διαπιστώσει την ικανότητά του να διδαχθεί την *ātma-vidyā* [γνώση του *ātman*]. Όλα αυτά συνοψίζονται στο ρητό που λέει πως **οφείλουν να διδάσκονται μόνο όσοι ζητούν να διδαχθούν κι ότι η γνώση αποκτιέται μονάχα από ένα δάσκαλο.**

Σύμφωνα με αυτά λοιπόν, το *Vivekacūḍāmaṇi* έχει τη μορφή ενός διαλόγου ανάμεσα σε ένα δάσκαλο και ένα μαθητή, ο οποίος ταπεινά πλησιάζει τον *guru* και αφού τον ευχαριστήσει μέσω προσωπικής υπηρεσίας, τον ικετεύει να τον σώσει από τον πνιγμό στον ωκεανό της *saṁsāra* [το εγκόσμιο γίγνεσθαι], να τον ευλογήσει με τη ματιά του και τις σωτήριες συμβουλές του. Ο *guru*, ικανοποιημένος με το μαθητή και πεπεισμένος για τα προσόντα και τη σοβαρότητά του, υπόσχεται να του διδάξει πώς να γλιτώσει (οριστικά) από τα βάσανα της ζωής.

Μέρος 4. Η διδασκαλία

Η αγνωσία

Πρώτα-πρώτα, ο *guru* λέει «Στην πραγματικότητα, είσαι ο *Paramātmān* [ύψιστος *ātman* (*Εαυτός*)]. Η αιχμαλωσία σου στη *saṁsāra* [το εγκόσμιο γίγνεσθαι] οφείλεται στο γεγονός ότι η νόησή σου είναι σκοτεινιασμένη από την *ajñāna* [αγνωσία]. Η εξάρτησή σου από το *an-ātman* [το μη *ātman*] αποτελεί την *saṁsāra*. Η φωτιά της διάκρισης ανάμεσα στον *ātman* και το *anātman* θα κατακάψει την επιρροή της *ajñāna*». (Śloka 49)

Οι επτά ερωτήσεις

Κατόπιν, με σεβασμό, ο *śiṣya* [μαθητής] υποβάλλει επτά ερωτήσεις στον *guru*:

- (1) Τι αποτελεί την αιχμαλωσία;
- (2) Πώς προέκυψε;
- (3) Πώς διαιωνίζεται;
- (4) Πώς μπορεί κανείς να γλιτώσει από αυτήν;
- (5) Τι είναι το *anātman*;
- (6) Ποιος είναι ο *Paramātman*;
- (7) Πώς να ξεχωρίσουμε τον *ātman* από το *anātman*;

και οι επόμενες σελίδες του *Vivekacūḍāmaṇi* αποτελούν τις απαντήσεις του *guru* σε όλες αυτές τις ερωτήσεις.

Οι προϋποθέσεις της μαθητείας

Ο *guru*, πρώτα-πρώτα, ασχολείται με την **τέταρτη ερώτηση**, δηλ. το πώς επιτυγχάνεται η απελευθέρωση. Η Αγιότητά Του (ο Śrī Candrasekhara Bhārati) το δικαιολογεί αυτό, ως εξής: «Όταν ένας άνθρωπος παγιδευτεί σε ένα σπίτι που καίγεται, η πρώτη σκέψη του θα είναι να σβήσει τη φωτιά και να γλιτώσει από το θάνατο. Δεν πρόκειται να χασομερήσει για να ρωτήσει πώς προέκυψε η φωτιά, ποια είναι η έκτασή της, κ.λπ.». Αυτό θυμίζει την παραβολή του Βούδα αναφορικά με τον άνθρωπο που χτυπήθηκε από ένα βέλος.¹² Ο *guru* λοιπόν λέει στον *śiṣya*, πως για να επιτύχει την απελευθέρωση οφείλει:

- να καλλιεργήσει την *vairāgya* [την απάρνηση]
- να αποκτήσει τις αρετές *sama, dama* κ.λπ. (Δείτε σελ .56)
- να υιοθετήσει τον *sāṃnyāsa* [το μοναχικό βίο]
- να εγκαταλείψει όλα τα συμβατικά *karmas* [τελετουργικά]
- να λάβει από τον *guru upadeśa* [διδασκαλία] πάνω στο νόημα των *śrutis* [αποκεκαλυμμένων Γραφών – των Βεδών και των Ουπανισάδων – που διασώζουν τις εμπειρικές ανακαλύψεις των αρχαίων]
- να στοχαστεί πάνω σ' αυτά
- να ασκήσει διάκριση ανάμεσα σε ό,τι είναι το *an-ātman* και τον *ātman*, μέσα από αδιάλειπτο διαλογισμό στη σημασία των γραφών
- να επιτύχει την κατάσταση του *nirvikalpa-samādhi* [την άνευ αυτοσυνειδησεως (αν-εγωική) συγκέντρωση] και να

---

12. Η μόνη μέριμνα του οποίου δεν ήταν πώς να απαλλαγεί από το βέλος, αλλά πρώτα να μάθει από πού χτυπήθηκε, ποιος κατασκεύασε το βέλος και τι φορούσε ο τοξωτής.

συνειδητοποιήσει τη μη διαφορά του, ως *ātman*, από τον *Paramātman*.

Το νόημα της *saṁnyāsa* [μοναστικής ζωής]

Είναι ανάγκη να προσέξουμε εδώ ότι ο *guru* ορίζει την *sāṁnyāsa*, η οποία προϋποθέτει την *sarva-karma-tyāga*, την απάρνηση όχι μόνο των *kāmya* και *naimittika karmas* [ιδιοτελών ενεργειών], αλλά και των *nitya karmas* [ανιδιοτελών ενεργειών]. Η ιδέα είναι ότι η γνώση του *ātman* δεν είναι *karmajanyam* [προϊόν της *karma* (της δραστηριότητας)]. Είναι *vastutantram* και όχι *puruṣa-tantram*, είναι δηλ. γνώση του παντοτινά υπαρκτού *ātman* και όχι γνώση που προκύπτει από τις ανθρώπινες προσπάθειες. Οι δραστηριότητες προκύπτουν σε σχέση με έναν από τους ακόλουθους σκοπούς: *janyam*, *āpyam*, *vikāryam* ή *saṁskāryam*, δηλ. με την εκ νέου παραγωγή, με την κτήση ή επίτευξη, με τη μετατροπή, ή με ό,τι οφείλει να καθαρθεί. Ο *ātman* είναι παντοτινά υπαρκτός, επομένως δεν μπορεί να είναι ένα *janyam* [προϊόν]. Ο *śiṣya* πάντα είναι *Brahman*, δεν υπάρχει λόγος να 'φτάσει' σ' Αυτό όπως κανείς φτάνει σε ένα μακρινό στόχο, επομένως δεν είναι *āpyam* [κτησόμενο]. Το *Brahman* είναι αμετάβλητο, *avikāri*, επομένως δεν είναι *vikāryam* [τρεπτό]. Είναι παντοτινά αγνό και δεν μπορεί να είναι *saṁskāryam* [υποκείμενο σε κάθαρση]. Εξαιτίας της *ajñāna* [αγνωσίας] το άτομο δε γνωρίζει ότι είναι *Brahman*. Η αλήθεια πρέπει να του αποκαλυφθεί από το φως της γνώσης και αυτό οφείλει να το συνειδητοποιήσει ο ίδιος. Το πλέγμα των δραστηριοτήτων [*karma*] εμποδίζει τη γνώση. Εξ ου βλέπουμε την επιμονή του *guru* στην *sarva-tyāga* [παντελή αποχή] από όλα τα *karmas* και τη βελτίωση της ποιότητας του νου μέσα από την καλλιέργεια των *śama*, *dama* κ.λπ. (δείτε σ. 60), για να μπορέσει αυτός να συλλάβει και να διαλογιστεί πάνω στη γνώση που διακηρύττουν οι *śruti* [οι αποκεκαλύμμενες γραφές] και που μεταδίδει διά ζώσης ο *guru*. Αυτό όμως δεν υπονοεί την αποχή από τα επιβεβλημένα *karmas* από την αρχή κιόλας. Όπως ορίζει το *Upadeśa Pañcaka*, ο αναζητητής της απελευθέρωσης οφείλει να ξεκινήσει με καθημερινή εκπαίδευση στην εκμάθηση των Βεδών, στην εφαρμογή των *karmas* [δραστηριοτήτων, τελετουργιών κ.λπ.] που αυτές αναφέρουν και να κερδίσει, μέσω όλων αυτών, τη χάρη του Θεού. Οφείλει να αποσύρει το νου του από τις αισθητές απολαύσεις και τις

kāmya karmas [δραστηριότητες που γεννάει ο πόθος], να έχει συνείδηση της ματαιότητάς τους και να αναπτύξει την *ātmeccā*, τη δίψα να γνωρίσει και να συνειδητοποιήσει τον *ātman*. Όταν αυτός ο πόθος για γνώση [*vividiṣā*] ριζώσει καλά μέσα στο νου του, τότε είναι καιρός να υιοθετήσει τον *sāṃnyāsa*, να παρατήσει όλες τις *karmas* και να επιδοθεί στην *Vedānta-vicāra* [την άσκηση της βεδαντικής διάκρισης].

Η φύση του an-atman

Κατόπιν ο *guru* απαντάει στην **πέμπτη ερώτηση**: «*ko'sān anātmā*;». Τι είναι το *anātman*; Η άμεση (διαισθαντική) επίγνωση, η αποκάλυψη του *ātman*, προϋποθέτει την ικανότητα να τον ξεχωρίσουμε από το *anātman*. Και αυτό, φυσικά, γεννάει το ερώτημα: «τι είναι το *anātma*;». Ένα άτομο αποτελείται από τρία σώματα, το *sthūla-śarīra*, το *sūkṣma-śarīra* και το *kāraṇa-śarīra* – το φυσικό, το λεπτοφυές και το αιτιατό, αντιστοίχως.¹³ Ο *guru* επισημαίνει ότι όλα αυτά, και τα τρία, ανήκουν στην κατηγορία του *anātman*,¹⁴ για έναν ή παραπάνω από τους ακόλουθους λόγους:

- (1) είναι κάτι αδρομερές
- (2) είναι κάτι που κατέχεται, δηλ. ένα προσωπείο, ένα σώμα
- (3) είναι ένα άθροισμα, αποτελούμενο από μέρη
- (4) διακατέχεται από *guṇas* [τις ιδιότητες της Φύσης]
- (5) είναι ρυπαρό
- (6) δεν υφίσταται σε όλες τις περιόδους του Χρόνου και υπόκειται σε μεταβολή
- (7) περιορίζεται από το χώρο, το χρόνο και τα αντικείμενα
- (8) άλλοτε είναι ορατό και άλλοτε αόρατο· είναι δηλ. *dr̥ṣṭa-naṣṭa-svabhāva*
- (9) είναι προϊόν, *kr̥taka* [κτιστό] δηλ. είναι αποτέλεσμα
- (10) είναι το γνωστό, δεν είναι ο γνώστης
- (11) είναι το κυβερνώμενο, όχι ο κυβερνήτης
- (12) είναι εξαρτώμενο, δεν είναι αυθύπαρκτο.

13. Δείτε πίνακα στη σελίδα 61 (από τη σελ. 540 του βιβλίου *ENNIA OΥΠΑΝΙΣΑΔΕΣ*, μετάφραση Γιάννη Μανέττα, Εκδόσεις Κονιδάρη, Αθήνα). [ΣΤΜ]

14. Των 'κτιστών' όπως θα έλεγε η ορθόδοξη θεολογία. [ΣΤΜ]

Η φύση του atman

Μετά από τον παραμερισμό του ό,τι αποτελεί το *anātman*, ο *guru* κατόπιν προσπαθεί να βοηθήσει τον *śiṣya* να σχηματίσει μια αντίληψη για τη φύση του *ātman*. Προλογίζοντας τη διδασκαλία του με τη δήλωση ότι ο *ātman*, που έχει έτσι ξεχωριστεί από τα τρία σώματα, είναι ο εσώτατος παράγοντας, ο χωριστός και πέρα από όλα τους – ο *guru* τώρα πληροφορεί τον *śiṣya* ότι ο *ātman* είναι ο αυθύπαρκτος, ο αιώνιος, η πηγή του ό,τι δηλώνει το *aham*, το «εγώ», ο θεατής των τριών νοερών καταστάσεων, ο διαφορετικός από τα *rañca-kośas* [πέντε περιβλήματα], ο *vibhu* [πανταχού διαποτιζων], ο τα πάντα φωτίζων, ο εσώτατος εαυτός του *sādhaka* [του πνευματικού αγωνιστή], ο άναρχος, που είναι εκ φύσεως Ὑπαρξη. Γνώση και Ευδαιμονία Απόλυτες.

Ο ταυτισμός του anatman με τον Άτμαν [Εαυτό]

Ο *guru* τώρα, αναφερόμενος στην **πρώτη ερώτηση**, απαντάει ότι η αιχμαλωσία [*bandha*] οφείλεται στον διά της *ajñāna* [αγνωσίας] ταυτισμό του *ātman* [του αληθινού μας εαυτού] με το *anātman*. Στη σφαλερή δηλαδή πρόσληψη του ό,τι είναι *anātman* ως *ātman* και στην ως εκ τούτου ανάλωση της ζωής μας στην προσπάθεια κτήσεως *πραγμάτων* – που δεν είναι ο *ātman*.

Οι δύο ιδιότητες της αγνωσίας

Στρεφόμενος τώρα στη **δεύτερη ερώτηση**, το πώς δηλαδή προέκυψε η αιχμαλωσία, εξηγεί ότι οφείλεται στις δύο ικανότητες της *ajñāna*: την *āvaraṇa-śakti* [συγκαλυπτική ικανότητα] την οφειλόμενη στο ταμασικό [συσκοτιστικό]¹⁵ της συστατικό, που κρύβει την πραγματική φύση του *ātman* και την *vikṣepa-śakti* [εκπορευτική ικανότητα] την οφειλόμενη στο ρατζασικό της συστατικό, που εκπορεύει το *anātman* ως *ātman*.¹⁶

15. Κατά το σαμκχγιάκό φιλοσοφικό σύστημα, η Φύση έχει τρία γνωρίσματα, ιδιότητες ή ενέργειες: *sattva* (αποκαλυπτική), *rajas* (ενεργοποιητική) και *tamas* (συσκοτιστική ή αδρανοποιητική).

16. Το ίδιο όπως, στο ημίφως, ένα φανταστικό φίδι μπορεί να ιδωθεί στη θέση ενός πραγματικού οχινιού. Δείγμα αυτής της συγχύσεως είναι το σώμα που άλλοτε το λέμε «σώμα μου» και άλλοτε λέμε «πονάω» ή «κόπηκα». [ΣΤΜ]

Τα πέντε επικαλύμματα [rañca-kośas]

Επανερχόμενος στην **τέταρτη ερώτηση** και αναπτύσσοντας εκτενέστερα ό,τι είχε προηγουμένως περιληπτικά λεχθεί, ο *guru* τώρα εξηγεί τη φύση του *ātman*, απογυμνώνοντάς τον από τα πέπλα των *rañca-kośas*, δηλ. τα *annamaya*, *prāṇamaya*, *mānopamaya*, *vijñānamaya* και *ānandamaya kośas*—δηλ. τα σωματικά, ενεργειακά, νοερά, γνωστικά και ευδαίμονα περιβλήματα (δείτε πίνακα σ. 61). Καθώς το κάνει αυτό, δίνει απάντηση και στην **έβδομη ερώτηση** του *śiṣya*, δηλ. στο πώς να ξεχωρίσουμε τον *ātman* από το *anātman*. Η απάντηση αυτή επαναλαμβάνεται σε διάφορα πλαίσια μέσα στο έργο.

Προσδιορισμός του «Tvam» [Εσύ]

Ο *śiṣya*—που έχει αρχίσει να αυτοαναλύεται σύμφωνα με τις οδηγίες του *guru* και να αποστασιοποιείται νοερώς από όλα αυτά τα *kośas* [περιβλήματα], θεωρώντας ότι δεν είναι ο *ātman* του—τώρα καταλαμβάνεται από αμφιβολίες και απορεί: «Αφού νοερώς απορρίψω τα *kośas*, εγώ βλέπω μόνο ένα κενό. Δε βλέπω τον *ātman*». Ο *guru* απαντάει: «Εσύ λες, ‘Εγώ βλέπω μόνο ένα κενό’ εσύ, που είσαι ο θεατής του κενού, είσαι ο *ātman*, το εντελώς ανεξάρτητο από αντικείμενα Υποκείμενο». Ο *ātman* είναι ο κοινός *sākṣī* [θεατής] των καταστάσεων της εγρήγορσης, του ονείρου και του ανόνειρου ύπνου [*jāgrat*, *svapna*, *suṣupti*] και της συνειδησιακής καταστάσεως που βρίσκεται πέρα από αυτές—την *tūrīya*, που βιώνουμε στο *sa-mādhi*. Έτσι, ο *guru* περιγράφει τη φύση του (φαινομενικά) εγκλωβισμένου σε κάθε άτομο *ātman*, ο οποίος αποτελεί το *tvam-padārtha* [το τμήμα ‘εσύ’ (*tvam*)] στην εξίσωση «*tvam-asi*» [εκείνο-εσύ-είσαι].

Προσδιορισμός του «Tat» [Εκείνο]

Κατόπιν προχωράει στον προσδιορισμό της φύσης του Brahman, το γνωστό ως *tat-padārtha* [το τμήμα ‘εκείνο’ (στην ίδια εξίσωση)]. Ξεχωρίζοντας τον κόσμο από το Brahman, ο *guru* επισημαίνει ότι ο κόσμος δεν είναι πραγματικός επειδή **ό,τι είναι πραγματικό οφείλει να υφίσταται μέσα σε όλες τις περιόδους του χρόνου και δεν πρέπει να περιορίζεται από το χώρο, το χρόνο ή από άλλα αντικείμενα**—πρέπει δηλαδή να είναι *trikāla-abādhyā* [υφιστάμενος στους τρεις χρόνους] και *aparicchinnā* [απεριόριστος] από *deśa* [χώρο], *kāla* [χρόνο]

και *vastu* [ύλη]. Επίσης πρέπει να μην υπόκειται σε καμία από τις προαναφερθείσες δώδεκα ατέλειες. Ο κόσμος δεν είναι αληθινός όπως το Brahman που είναι παντοτινά πανταχού παρών και είναι το Παν. Δεν είναι όμως, παρά ταύτα μη αληθινός, επειδή είναι αντιληπτός. Βιώνεται από όλα τα άτομα. Δεν είναι *sat* [αληθινός] αλλά ούτε και *asat* [μη αληθινός], ούτε είναι ταυτόχρονα και *sat* και *asat*, επειδή αυτά είναι αντίθετα· ο κόσμος είναι *sadasadvilakṣaṇa* [ανόμοιος και από το *sat* και το *asat*] αλλά έχει ένα ιδιαίτερο δικό του υπαρξιακό χαρακτήρα που ονομάζεται *mithyā* [ψευδαισθητικός]. Το Brahman, η Υπέρτατη Πραγματικότητα, είναι Ένα και μοναδικό, χωρίς δεύτερο, είναι εκ φύσεως εντελώς καθαρή Νοημοσύνη [*kevala caitanya-svarūpa*], πέρα από σκέψη και όνομα, ανεπηρέαστο από την *māyā* [τη (φαινομενική) παγκόσμια πλάνη] και τα *upādhis* [τα (φαινομενικά) επικαλύμματα (*kośas* κ.λπ.)]. Το Brahman είναι υπέρτατη λαμπρότητα που διαποτίζει ολόκληρο τον εμπειρικό κόσμο και τον ζωοποιεί. Ο κόσμος αντλεί τον υπαρξιακό του χαρακτήρα από το Brahman και αποτελεί φανέρωσή του.¹⁷

«Tat-tvam-asi» [εκείνο εσύ είσαι]

Μετά από τον παραπάνω προσδιορισμό της φύσης των *tvam* και *tat padārthas*, ο *guru* στη συνέχεια διευκρινίζει την εξίσωση αυτών των δύο στο φως της *mahānākyā* [μεγάλης βεδικής ρήσης]: «*tat tvam asi*» (Chandogya Up. 6.8-15). Η φαινομενική διαφορά ανάμεσα στα δύο μέρη οφείλεται στη φαινομενική σύζευξή τους με τα *upādhis* [επικαλύμματα], που έχει ως αποτέλεσμα τον (φαινομενικό) περιορισμό του πανταχού παρόντος *ātman* σε *jīva* [έμβιο πλάσμα] και την περιβολή του Brahman με το ένδυμα του *śvara* [Παντοδύναμου]. Όταν τα αντίστοιχα *upādhis* μηδενιστούν και τα δύο *padārthas* κατανοηθούν, όχι επί λέξη, αλλά με το υπονοούμενο νόημα, σύμφωνα με τον κανόνα *jahadajahal-lakṣaṇa*,¹⁸ τότε θα αποδειχτεί ότι τα δύο δεν είναι διαφορετικά και ο διαλογισμός πάνω σ' αυτήν την *mahānākyā* [μεγάλη ρήση] θα οδηγήσει στη συνειδητοποίηση της ταυτοσημίας τους. Όταν συμβεί αυτό, η επί-

17. Και εδώ έχει εφαρμογή το κλασικό παράδειγμα της πρόσληψης, υπό συνθηκών συσκοτίσεως, ενός φανταστικού αλλά αληθοφανούς φιδιού στη θέση ενός υπαρκτού σχοινού. [ΣΤΜ]

18. Δείτε Παράρτημα Β. σελ. 56 και 58. [ΣΤΜ]

γνωση που έχουμε του κόσμου ως υφιστάμενου χωριστά από το Brahman θα εξαφανιστεί και ο *sādhaka* [ο πνευματικά αθλούμενος] θα διαποτιστεί εντελώς από την αδιαίρετη συνείδηση του Brahman. Αυτή η κατάσταση είναι γνωστή με την ονομασία '*Brahmātmanā samsthitiḥ*' [διαρκές ριζωμα στο Brahman] με τα λόγια του πρώτου στίχου του *Vivekacūḍāmaṇi* και η εμπειρία αυτή αποτελεί '*svānubhava*' [αυτοεμπειρία].

Ātmanubhava [Άμεση εμπειρία του Άτμαν]

Κατόπιν ο *guru* εξηγεί ότι υπάρχει κίνδυνος διολισθήσεως, κίνδυνος απώλειας αυτής της εμπειρίας, εξαιτίας της ενεργοποίησεως των *vāsanās* [νοερών αποτυπωμάτων], της επιρροής του *ahamkāra* [μικρού, εμπειρικού εγώ] και τα επακόλουθα της *pramāda* [απροσεξίας]. Προειδοποιώντας τον *śiṣya* να μην ενδίδει σε ό,τι εμποδίζει την καλλιέργεια της *ātmanvāsanā* [διαρκούς αναμνήσεως του *ātman*], τον συμβουλεύει να είναι διαρκώς προσηλωμένος στο Brahman διά της συγκεντρώσεως του νου του στον *pratyagātman* [εσώτατο *ātman*]. Αυτό θα τον οδηγήσει στο *nirvikalpa samādhi* και ως εκ τούτου θα πάψει να θεωρεί τον εξωτερικό κόσμο ως κάτι ανεξάρτητα αληθινό, όπως μας φαίνεται τώρα, και θα βυθιστεί στην υπερβατική, ευδαίμονη εμπειρία της *ātmānubhava* [άμεση εμπειρία του *ātman*]. Εν κατακλείδι, ο *guru* τονίζει ξανά, τη μεγάλη σημασία της *tīvra vairāgya* [ύψιστης απάρνησης], της *bodha* [κατανόησης] και της *uparati* [αποστασιοποίησης] για την επίτευξη αυτής της άμεσης επίγνωσης. Ως τελική συμβουλή, ο *guru* υπογραμμίζει τη σημασία της *tīvra vairāgya* [ύψιστης απάρνησης], της *bodha* [γνώσης] και της *uparati* [μη προσκολλησεως] για την επίτευξη αυτού του σκοπού.

Ο Jīvanmukta [ο εν ζωή ελεύθερος]

Ο *jīvānī* που έχει επιτύχει μια τέτοια επίγνωση του Brahman αποτινάζει την αιχμαλωσία του εμπειρικού κόσμου. Ή, για να ακριβολογήσουμε, ο κόσμος παύει να τον επηρεάζει και αυτός γίνεται ένας *jīvanmukta* [εν ζωή απελευθερωμένος]. Δεν αγγίζεται πια από το μίasma του *karma* [τα νοερά αποτυπώματα που αφήνουν οι ανθρώπινες σκέψεις και ενέργειες]· όλα τα *karmas* της παρούσας και των παρελθοντικών ζων έχουν κατακαεί από τη φωτιά της *jīāna* και δε σωρεύει *karmas* που θα καρποφορήσουν στο μέλλον επειδή από αυτόν

απουσιάζουν τα αισθήματα του *kartṛtva* [ενεργούντος] και του *bhokṛtṛtva* [απολαμβάνοντος], οπότε δεν είναι ούτε ενεργών ούτε απολαμβάνων. Μονάχα τα *prārabdha karmas* που ενεργοποιήθηκαν με τη γέννησή του θα εξακολουθούν να επηρεάζουν το σώμα του (και θα συμβάλλουν στη συντήρησή του) αλλά δε θα επηρεάζουν το νου του. Θα εξακολουθεί να ζει στον κόσμο μέχρι εξαντλήσεως αυτών των *karmas*, οπότε το σώμα του θα καταπέσει και τότε, λένε, ο *jīvanmukta* επιτυγχάνει την *videhamukti* [ασώματη απελευθέρωση].¹⁹

Πώς ζει ο *jīvanmukta*;

Αναφερόμενος στις ιδιότητες του *jīvanmukta*, ο *guru* περιγράφει πώς αυτός περνάει την υπόλοιπή του ζωή. Είναι ένας *brahmavit*, ένας *brahmaividvara*, ένας *brahmaividvariṅān* και ένας *brahma-vidvariṣṭha*, δηλαδή, κάποιος που έχει σταδιακά επιτύχει εμπειρικά τη συνείδηση του Brahman.²⁰ Έχει άμεση επίγνωση ότι είναι εκ φύσεως καθαρή Νοημοσύνη. Δεν έλκεται σε αισθητά αντικείμενα· είναι αναμάρτητος. Δεν έλκεται ούτε απεχθάνεται. Είναι αυτόρκτης και εαυτοϊκανοποιημένος. Απολαμβάνει μια υπερκόσμια ευδαιμονία. Όπως το παιδάκι που αμέριμνα χαίρεται τα παιχνίδια του αγνοώντας την πείνα ή την ασθένεια, έτσι και ο *jīvanmukta* χαίρεται το Brahman απαλλαγμένος από το αίσθημα του «εγώ» και «τα εμά». Με πάντα ατάραχο νου, τρώει ό,τι του προσφέρουν, πίνει από δεξαμενές ή από ποτάμια, κινείται αυτόνομα σαν αυτόματο, κοιμάται άφοβα είτε στο δάσος είτε σε τόπους αποτεφρώσεως νεκρών, αδιαφορεί για την ένδυση, βρεγμένη ή στεγνή, κυκλοφορεί ακόμα και γυμνός, με κλίνη τη γυμνή γη αυτός περιπλανιέται στους βασιλικούς δρόμους που ανοίγουν τα ρητά των γραφών – αυτοί είναι οι τρόποι με τους οποίους ο *jīvanmukta* διασκεδάζει με το Brahman. Περιφέρεται στον απέραντο χώρο της υπέρτατης σοφίας σαν το άδολο παιδί, σαν τον δαιμονισμένο, σαν τον τρελλό.²¹ Οι μεν τον θεωρούν ανόητο, ενώ άλλοι τον αποδέχονται με βασιλικές τιμές. Ορισμένοι τον λένε τρελλό, ενώ άλλοι έλκονται σ' αυτόν από την ακτινοβολία του προσώπου του. Μερικές φορές κείται ακίνητος. Άλλοτε τον

19. Φυσικά, αυτό λέγεται από τη σκοπιά των μη απελευθερωμένων. Ο ίδιος ο απελευθερωμένος, έτσι κι αλλιώς, δεν ταυτίζεται πλέον με το σώμα του. [ΣΤΜ]

20. Δείτε Παράρτημα Α, σελ.48. [ΣΤΜ]

τιμούν, άλλοτε τον κοροϊδεύουν, άλλοτε τον αγνοούν. Ενώ κατοικεί στο σώμα δεν έχει αίσθηση ότι είναι σώμα. Είναι σταθερά ριζωμένος στον αληθινό του εαυτό και ως εκ τούτου δεν επηρεάζεται καθόλου από την ευχαρίστηση, τον πόνο, το καλό και το κακό. Η χαρά και η λύπη κυριεύουν αυτόν που έχει προσκολληθεί. Αλλά αυτός που έχει αποκολληθεί εντελώς από τα εγκόσμια δεν αγγίζεται από το καλό ή το κακό, από την ευχαρίστηση ή τον πόνο.

Επομένως, ο *jīvanmukta* αδιαφορεί για το σώμα του ή τις ανάγκες του. Δεν ενοχλείται από τη φθορά του σώματος ή την καταστροφή του. Ο χώρος που περιέχει ένα αγγείο δεν επηρεάζεται από τα τείχη του αγγείου, είτε αυτά είναι ακέραια είτε σπασμένα. Όταν το αγγείο σπάσει, ο χώρος που περιέχει γίνεται αδιαχώριστος από τον έξω χώρο. Παρόμοια, ο *ātman* του *jīvanmukta*, που ουδέποτε έπαψε να είναι Brahman, γίνεται αδιαχώριστος από το Brahman. Όπως το γάλα που ρίχνεται μέσα στο γάλα, το λάδι στο λάδι, το νερό μέσα στο νερό, έτσι συγχωνεύεται ο *ātman* [ο γνώστης του *ātman*] στο Brahman και ενοποιείται με Αυτό. Μιας και συμβεί αυτό, ο *mukta* [απελευθερωμένος] δεν ξαναπαίρνει σε σώμα, μετά από την πτώση του παρόντος σώματος. Δεν επανενσωματώνεται. Δεν ξαναγεννιέται, είναι αθάνατος.

Για να πούμε την αλήθεια, από την έσχατη Αντβαιτική σκοπιά, ο *ātman* ουδέποτε αιχμαλωτίστηκε, επομένως δεν έχει νόημα να λέμε ότι 'απελευθερώνεται'. Όλα αυτά είναι 'τρόπος του λέγειν', 'σχήμα λόγου', υποκρισία [θέατρο]. Από συνήθεια, ο άνθρωπος πιστεύει ότι είναι σώμα κ.λπ., με αποτέλεσμα να λέγεται ότι είναι 'δέσμιος'. Είναι η *ajñāna* [αγνωσία] που τον κάνει να νιώθει έτσι. Πραγματικά, ο *ātman* είναι αδέσμευτος και ελεύθερος. Η 'αιχμαλωσία' και η 'απελευθέρωση' είναι εκφράσεις που αρμόζουν στη σφαίρα της *māyā* [πλάνης]· δεν αρμόζουν στον *ātman* ο οποίος ουδέποτε επηρεάστηκε από τα *urādhis* [επικαλύμματα] όπως δεν επηρεάζεται ο ήλιος

21. Τους 'σαλούς' που αναφέρονται στους βίους κάποιων αγίων της Ορθόδοξιας (.π.χ. τον άγιο Σημειών). Δείτε Σεβ. Ιεροθ. Βλάχου, Επισκόπου Ναυπάκτου, *Το Πρόσωπο στην Ορθόδοξη Παράδοση* σελ. 332-371, Εκδόσεις Ιεράς Μονής Γενεθλίου της Θεοτόκου, Λεβάδεια. Και οι Σούφισ έχουν τους 'σαλούς' τους, με πρώτο-πρώτο τον Νασρουντίν Χότζα! Δείτε έργα του Idris Shah. [ΣΤΜ]

από το σύννεφο που τον κρύβει. Με το ίδιο σκεπτικό, οι γραφές, ο *guru*, η διδασκαλία του *guru* – όλα είναι χαρακτηριστικά της *māyā-prapañca* [φαινομενικού κόσμου].²² Το πολύ-πολύ είναι σκαλωσιές για να ανέλθουμε στο *brāhmīsthiti* [ρίζωμα στο Brahman] και να εγκατασταθούμε σταθερά σ' αυτό. Δεν έχουν τελικό νόημα. Πάντως, όσο εκφωνούμε «Είμαι Brahman» [*aḥam Brahmāsmi*] δεν έχουμε σχέση με το *Brāhmī sthiti* [ρίζωμα στο Brahman]. Σε εκείνη την κατάσταση δεν υφίσταται η επίγνωση ενός «εγώ» στο οποίο μπορεί να αποδοθεί το «είμαι Brahman». Όταν σπάσει το αγγείο, ο *ghatākāśa* [αγγειοχώρος (ο εντός του αγγείου)] δε λέει: «Είμαι ο *Mahākāśa* [υπέρτατος χώρος]». Ήτανε *Mahākāśa* πριν και ήτανε *Mahākāśa* μετά το σπάσιμο του αγγείου. Είναι τρόπος του λέγειν, άφωνο. Το *Brāhmī sthiti* είναι εμπειρία, υπερβατική, όχι εγκόσμια· δεν επιδέχεται περιγραφή. Σημαίνει ύπαρξη, όχι λόγος. Στις Ουπανισάδες, ο δάσκαλος τη διδάσκει διά της **σιωπής** [*maunam vyākhyānam*].

Τώρα ο *guru* παραδίδει την τελική του *upadeśa* [διδασκαλία]. Αρχικά, όταν ο *śiṣya* [μαθητής] τον ikέτευσε να του εξηγήσει πώς να γλιτώσει από την αιχμαλωσία της *saṁsāra*, ο *guru* είπε: «Μη φοβάσαι. Δεν κινδυνεύεις. Υπάρχει τρόπος να διασχίσεις τον ωκεανό της *saṁsāra* [εγκόσμιας περιπλάνησης] – ο τρόπος με τον οποίον άλλοι πριν από σένα τον διέσχισαν. Θα σου τον διδάξω». Η υπόσχεση αυτή έχει εκπληρωθεί από τον *guru*, ο οποίος εν κατακλείδι τού λέει πως αν βαδίσει στο μονοπάτι που του υπέδειξε με αυταπάρηση, γνώση και επιμονή, δε θα ξαναπέσει στα πλοκάμια της *saṁsāra*. Η τελική του προτροπή στον *śiṣya* είναι να αποδέχεται τα λόγια της *śāstra* [γραφής], όπως παραδοσιακά μεταδίδονται από αξιόπιστους δασκάλους, να τα κατανοήσει μέσα από συμφωνητική επιχειρηματολογία, να διαλογιστεί πάνω σ' αυτά και να τα επαληθεύσει στην ίδια του τη συνειδητή εμπειρία. Στο κάτω-κάτω, τα λόγια του *guru* δεν μπορούν παρά να δείξουν το δρόμο – όπως το *taṭastha* [δείκτη]· εξαρτάται από τον *śiṣya* να χρησιμοποιήσει το νου του για να ανακαλύψει τον πραγματικό

22. Η *māyā* δεν είναι ψευδαίσθηση, είναι ένα θετικό στοιχείο [*bhava-padārtha*] το οποίο, τρόπος του λέγειν, φαινομενικά 'σχετικοποιεί' το Άπειρο. Είναι αληθινο-ψευδής και ψευδο-αληθινή. [ΣΤΜ]

του εαυτό, βοηθούμενος από την *anugraha* [χάρη, εύνοια] του *guru*.

Είναι φανερό πως ο *śiṣya*, που ήταν ένας πραγματικός *sādhaka* [πνευματικός αγωνιστής] με όλα τα προσόντα για να επιδιώξει την *Brahma-jñāna*, ακολούθησε τις οδηγίες του *guru* του και πέτυχε την άμεση γνώση του Υπέρτατου και τελικά έγινε ένας *jīvanmukta*. Το τελευταίο μέρος του *Vivekacūḍāmaṇi* περιγράφει την εκστατική εμπειρία του *śiṣya* που πανηγυρικά δηλώνει την αποστασιοποίησή του από ολόκληρο τον εμπειρικό κόσμο και τη μη διαφορά του από τον *Paramātmān* [Ύψιστο Άτμαν]. Προσδίδοντας ένα ρεαλιστικό τέλος, ο *Srī Bhagavatpāda* [ο Śaṁkara, ο συγγραφέας] κλείνει το έργο λέγοντας ότι ο *śiṣya* και ο *guru* χωρίστηκαν, ο ένας απαλλαγμένος από όλα τα δεσμά του και ο άλλος για να εξακολουθήσει να εξαγιάζει τη γη που βαδίζει, βυθισμένος στην ευδαιμονία της άμεσης γνώσης. Η Αγιότητά Του δε σχολίασε αυτό το τμήμα επειδή είναι κατανοητό μόνο μέσα από την *anubhava* [προσωπική εμπειρία] και είναι υπερβολικά ιερή για να υποστεί την οποιαδήποτε εξήγηση.

Μέρος 5. Τα μέσα κτήσεως γνώσεων

Αναφορικά με τη βεδαντική γνώση, είναι σκόπιμο να επισημάνουμε τα *pramāṇas* [μέσα που χαρίζουν γνώση] για την κτήση αυτής της γνώσης. Αυτά είναι η *śruti* [η αποκεκαλυμμένη γραφή] όπως αυτή παραδοσιακά μεταδίδεται από ένα δάσκαλο, η *yukti* [επιχειρηματολογία, διάνοηση] και η *anubhava* [η προσωπική εμπειρία]. Η Βεδάντα ανήκει στη σφαίρα του υπεραισθητού και είμαστε υποχρεωμένοι να στηριχτούμε στις δηλώσεις της *śruti* η οποία περιέχει τις αποκαλύψεις των ενορατικών που ανίχνευσαν αυτές τις υπερβατικές αλήθειες. Δεν πέφτει λόγος σε εμάς, που δεν κατέχουμε την ίδια διορατικότητα, που περιστρεφόμαστε μέσα στη δίνη των εγκοσμίων, να αμφισβητήσουμε την εγκυρότητα ή την αξία της *śruti*.²³ Οι δηλώσεις της είναι ύψιστες αλήθειες μπροστά στις οποίες οι άλλες *pramāṇas* [μέσα κτήσεως γνώσεων] υποκλίνονται. Η *śruti* αποτελεί ωφέλιμη διδασκαλία αναφορικά με την άκρα αλήθεια και οφείλει να τιμάται με σεβασμό και εμπιστοσύνη ως

23. Η οποία δεν αποδίδεται σε ανθρώπινη συγγραφή. Λέγεται ότι είναι η πνοή του Θεού. [ΣτΜ]

śruti-mātā [μητέρα των γραφών]. Ο *śiṣya* οφείλει να λάβει τα κείμενα της *śruti* με απόλυτη εμπιστοσύνη από τον *guru* και να διαλογιστεί πάνω τους και να συνειδητοποιήσει άμεσα την πλήρη σημασία τους. Στην ινδουιστική παράδοση, η βεδαντική εκπαίδευση δίνει έμφαση στην αναγκαιότητα να ακούσεις το λόγο της *śruti* από τα χείλη του δασκάλου, ο οποίος όπως προαναφέραμε, τον πλαισιώνει με τη συμπόνοια και την ευλογία του. Η Αγιότητα Του [ο Śrī Candrasekhara Bhārati] ιδιαίτε- ρως τονίζει τη σημασία της *upadeśa* [διδασκαλίας] της *śruti* από ένα δάσκαλο που έχει άμεσα συνειδητοποιήσει την αλή- θεια μέσα του. Αν η *śruti* είναι ο σπόρος της βεδαντικής γνώ- σης, αυτή οφείλει να φυτευτεί από τον *guru* στο νοερό αγρό ενός *śiṣya* που έχει προετοιμαστεί από την *sādhana-catuṣṭaya*,²⁴ που έχει ποτιστεί από τη χάρη του *guru* και έχει οργωθεί από τη *śravaṇa* [ακρόαση], τον *manana* [στοχασμό, πάνω στα α- κροασθέντα] και τη *nididhyāsana* [συγκέντρωση] του *śiṣya*.

Θα προσέξει κανείς επίσης πως σε τούτο, όπως και στα άλ- λα του έργα, ο Śrī Bhagavatpāda παρουσιάζει τις αλήθειες της Αντβάιτα με εντελώς επιστημονική μεθοδολογία, μέσα από μια εξωνυχιστική ανάλυση του ανθρώπου και υποστηρίζο- ντας τις διαπιστώσεις του με παραθέσεις από τη *śruti* μόνο όταν δεν μπορούν να υποβληθούν σε εμπειρική δοκιμασία. Ουδέποτε καταφεύγει σε δογματικές δηλώσεις, στην πίστη ή στη θεολογία, όσο ιερός και αυθεντικός κι αν θεωρούνται οι πη- γές. Αυτό εξηγεί γιατί η Αντβάιτα είναι *tattva* [αλήθεια] και όχι *mata* [άποψη].

Μέρος 6. Η αντίληψη περί *jīvan-mukti*

Βασική αρχή της Αντβάιτα Βεδάντα είναι η αντίληψη περί *jīvan-mukti* [ενσώματης απελευθέρωσης]. Αυτό την ξεχωρίζει από τις άλλες σχολές της Βεδάντα. Η *mokṣa*, ως απελευθέρω- ση από τα δεσμά της *saṃsāra* [εγκόσμιας περιπλάνησης], πρέ- πει να επιτευχθεί από εμάς τους ίδιους. Αν παραδεχτούμε, όπως οφείλουμε, ότι τα *bandha* [δεσμά] οφείλονται στην *a-jñāna* [την αγνωσία] που μας κάνει να εκλαμβάνουμε, από λάθος, το *anātman* ως *ātman* και ως εκ τούτου να εγκλωβι- στούμε στη *saṃsāra*, τότε η λύτρωση από αυτόν τον εγκλωβι-

24. Οι «τέσσερις προϋποθέσεις της *sādhana*»· δείτε σελ.60. [ΣΤΜ]

σμό αναγκαστικά περνάει μέσα από το μηδενισμό της *a-jñāna* διά της *jñāna*. Μια τέτοια *jñāna* οφείλει να κηθεί εδώ και τώρα, σε τούτη δω τη ζωή για να χαρίσει την απελευθέρωση από τη *saṃsāra*. Μόνο τότε θα έχει η *mokṣa* [λύτρωση] νόημα και αξία για το άτομο. Εξ ου η εμμονή της Αντβάιτα Βεδάντα στην αντίληψη περί *jīvan-mukti*. Το ότι ένα τέτοιου είδους *mukti* [λύτρωσης] δεν είναι απλώς το λογικό συνεπακόλουθο της Αντβάιτα Βεδάντα, αλλά είναι κάτι εφικτό, εξηγείται εκτενώς με κάθε λεπτομέρεια σε τούτο το έργο καθώς και σε άλλα έργα πάνω στο ίδιο θέμα. Μεγάλα ονόματα της πνευματικής παράδοσης της χώρας μας, των πουρανικών και των ιστορικών χρόνων, έχουν επιβεβαιώσει το γεγονός του *jīvan-mukti*. Οι Śuka, Vamaḍena και Prahlada ήταν διάσημοι *jīvan-muktas* από τα γεννοφάσκια τους κιόλας. Ο Śrī Śaṃkara Bhagavat-rāḍa ήταν ένας κορυφαίος *jīvan-mukta* και το βεβαιώνει από δική του προσωπική εμπειρία.²⁵ Σ' αυτήν την παράδοση έχουν ακολουθήσει άλλοι *jīvan-muktas* όπως οι πρόσφατοι Śrī Sa-dāśiva Brahmendra, Śrī Ramaṇa Maharṣi, Śrī Seshadri Swami-gal, Śrī Ramakrishna Paramahamsa και ο αξιαγάπητος συγγραφέας του Σχολίου (ο Śrī Candrasekhara Bhārati) – πέρα από πολλούς άλλους ζώντες, όπως ο Śrī Candrasekharendra Sarasvatī του Kāñci Kāmakoti Pīṭha. Αυτοί δεν είναι παρά οι ελάχιστοι που μας ήρθαν στη μνήμη ανάμεσα στις εκατοντάδες τέτοιων *jīvanmuktas* που έχουν ευλογήσει τη χώρα μας σε διάφορες εποχές και σφράγισαν με την προσωπικότητά τους τη μεγάλη αλήθεια της Αντβάιτα Βεδάντα.

Μέρος 7. Η αυστηρότητα του μονοπατιού της *jñāna*

Είναι ανάγκη να τονιστεί ότι η μαθητεία της *jñāna* που ορίζεται ως ο τρόπος απελευθέρωσης, περιλαμβάνει νοερές ασκήσεις που είναι και απαιτητικές και ανένδοτες. Η *sādhana-catuṣṭaya* [τετραπλή μαθητεία] (δείτε σ.60) περιλαμβάνει όχι μόνο τη νοερή διάκριση ανάμεσα σε ό,τι είναι *nitya* [αιώνιο] και σε ό,τι είναι *a-nitya* [πρόσκαιρο] αλλά περιλαμβάνει και ηθικές πειθαρχίες υψίστου επιπέδου, ανάμεσα στις οποίες κυ-

25. Στα σχόλια του στο *Brahma-sūtra* 4.1.15 λέει: «Όταν μέσα στην καρδιά σου νιώθεις ότι γνωρίζεις το Brahman άμεσα κι όμως εξακολουθείς να κρατάς το σώμα σου, πώς μπορεί κάποιος άλλος να το αρνηθεί αυτό;». Είναι φανερό πως εδώ ο Śrī Śaṃkara αναφέρεται στην προσωπική του εμπειρία.

ριαρχεί η *vairāgya*, η μη προσκόλληση σε υλικά πράγματα. Τούτο εξηγεί γιατί λέγεται πως η *vedānta-vicāra* [βεδαντική αναζήτηση] είναι εφικτή μόνο από τους *saṁnyāsins* [μοναχούς] που έχουν αρνηθεί τον κόσμο και δεν υποχρεούνται να εκτελούν θρησκευτικές *karmas*.²⁶ Αυστηρή μπορεί να είναι η μαθητεία, αλλά σπουδαίος είναι και ο καρπός που στο τέλος αναμένει τον *sādhaka* [πνευματικό αγωνιστή]. Ο *guru* στο *Vivekacūḍāmaṇi* ξανά και ξανά προτρέπει τον *śiṣya* να είναι επιφυλακτικός, να μην φιλοξενεί *anātma-vāsanās* [‘μη ατμανικούς’ λογισμούς] και να μην τους αφήνει να κυριαρχούν στο νου του. Επισημαίνει ότι αυτά τα *vāsanās* δύσκολα νικιούνται εξαιτίας της δυνάμεως που έχουν σωρεύσει σε σειρά προηγούμενων ζώων. Διαλύονται μονάχα μέσα από την επίμονη και ακατάπαυστη καλλιέργεια των *ātma-vāsanā* [‘ατμανικών’ λογισμών]. Αυτό δεν κατορθώνεται μέσα από μία μόνο ζωή. Εξ ου, ο Bhagavān λέει στη *Gītā*: «*bahūnām janmanām ante jñānavān mām prapadyate*» (BG 7.19) [«Επειτα από πολλές ζωές οι σώφρονες καταφεύγουν σ’ Εμένα»]. Απαιτούνται πολλές γεννήσεις για να σβήσουν τα *anātma-vāsanās*. Όταν βλέπουμε σήμερα κάποια σπουδαία πρόσωπα που έγιναν *jīvan-mukta* στην τωρινή τους ζωή, αυτό απλώς σημαίνει ότι στη διάρκεια των τελευταίων ζώων τους τα *anātma-vāsanās* τους σταδιακά ελαττώνονταν μέχρι που τώρα έσβησαν εντελώς.

Μέρος 8. Το ζήτημα του Προσωπικού Θεού

Οι αναγνώστες του *Vivekacūḍāmaṇi* θα προσέξουν ότι ουσιαστικά δεν υπάρχει σ’ αυτό καμία αναφορά στη λατρεία ενός προσωπικού Θεού. Η Αντβάιτα Βεδάντα υποστηρίζει δύο *Brahmans*, το *nir-guṇa* [χωρίς ιδιότητες] και τον *sa-guṇa* [με ιδιότητες] *Brahman*. Η άκρα μεταφυσική αλήθεια είναι το *nirguṇa* *Brahman*. Αυτό δηλώνεται σε διάφορα εδάφια των Ουπανισάδων. Το *nir-guṇa* *Brahman* είναι από τη μία σκοπιά υπερβατικό [*prāramāthika*] επειδή δεν έχει κανένα από τα ση-

26. Εξ ου τα *Brahmasūtras* του Bādarāyana (επιτομή της *śruti* που κωδικοποιεί τη βεδαντική παράδοση) αποκαλούνται *Bhikṣu Sūtras* [*sūtras* για μοναχούς]. Αυτό όμως δεν αποκλείει άτομα ανήκοντα σε άλλα *aśramas* [κοινωνικά στάδια, όπως π.χ. του οικογενειάρχη] να μελετήσουν τη Βεδάντα και να καλλιεργήσουν την απαιτούμενη *saṁskāra* [κάθαρση] και *vāsanā* [νοερή συνήθεια, νοοτροπία] που τώρα ή αργότερα θα τους κάνει ικανούς να περάσουν στον *saṁnyāsa*.

μάδια του εμπειρικού [vyāvahārika] κόσμου. Από μίαν άλλη σκοπιά, διαποτίζει τα πάντα, επειδή ό,τι αποτελεί τον εμπειρικό κόσμο δεν είναι παρά μια φανέρωση του *nir-guṇa* Brahman που είναι το υπόβαθρό του. Το *prapañca* [ορατός κόσμος] είναι *āropita* [τοποθετημένος] επί του Brahman, το οποίο είναι το *adhiṣṭhāna* [στήριγμα, υπόβαθρό] του και ως εκ τούτου ο κόσμος όλος δεν είναι τίποτε άλλο παρά το Brahman ντυμένο με ποικίλα ονόματα και μορφές.

Όταν θεωρούμε το Brahman ως *sa-guṇa* [με ιδιότητες ή ενέργειες], ως κατέχοντα την ικανότητα να θέσει σε κίνηση τις διεργασίες της παγκόσμιας δημιουργίας με τη βοήθεια της *māyā* [της παγκόσμιας δύναμης], τότε ονομάζεται *īśvara* [παντοδύναμος] που, στην ουσία δεν είναι διαφορετικός από το *nir-guṇa* Brahman. Οι ουπανισαδικές ρήσεις «*sarvaṁ khalvidam̐ Brahma* [Όλα τούτα είναι Brahman]» (Chāndogya. Up. 3.14) και «*ayam ātmā Brahma* [Τούτος ο *ātman* είναι Brahman]» (Māṇḍūkya. Up. 2) απλώς εκφράζουν με φιλοσοφική ορολογία το θρησκευτικό γεγονός της πανταχού παρουσίας του Θεού σε όλα τα πράγματα (έμβια και μη), σε όλους τους ανθρώπους – γεγονός που μας καλεί να βλέπουμε τα πάντα με σεβασμό και να ενεργούμε απέναντί τους, όχι ως ανεξάρτητες οντότητες αλλά με τη συνείδηση της ενυπάρχουσας σε αυτά θειότητας, της οποίας είναι ορατές εκφράσεις.

Επομένως, η διαφορά ανάμεσα στα δύο είδη Brahman έγκειται μόνο στον τρόπο αντιλήψεως και προσπελάσεως – είτε διά της *jñāna* [γνώσης] να κατανοήσουμε και να επιτύχουμε την άμεση αποκάλυψη της Υπέρτατης **Αρχής** του σύμπαντος, είτε να επιτύχουμε την αποκάλυψη διά της *bhakti* [της αφοσίωσης] προς την ίδια Αρχή θεωρώντας την ως το **Πρόσωπο** που ευθύνεται για τη δημιουργία του κόσμου.

Ο κύριος σκοπός του *Vivekacūḍāmaṇi* είναι να περιγράψει το διανοητικό τρόπο προσπελάσεως μέσα από την ανάλυση του εσώτερου εαυτού, εξισώνοντάς τον με τον Παγκόσμιο Εαυτό και δείχνοντας ότι στην ουσία δεν είναι παρά το Brahman που φανερώνεται πολλαπλώς, μέσω ονομάτων και μορφών, ως *jīvas* [έμβια πλάσματα] και *jagat* [υλικός κόσμος]. Όταν αφαιρέσουμε από τον *jīva* τα επικαλύμματα που τον εξατομικεύουν κι όταν αφαιρέσουμε από τον κόσμο τα στοιχεία του ονόματος και της μορφής που τον πολυμορφοποιούν τό-

τε, και στις δύο περιπτώσεις, αποκόπτεται η σχέση ανάμεσα στην *vikṣepa-śakti* [εκπορευτική δύναμη] και τη *āvaraṇa-śakti* [συγκαλυπτική δύναμη] της *māyā* και αυτές αλληλομηδενίζονται, με αποτέλεσμα να φανερωθεί το υποβόσκον Brahman ως η μόνη Πραγματικότητα. Αλλά, για να γνωσθεί Αυτό ως άμεσο γεγονός και να μη μείνει μια κοινή μεταφυσική θεωρία, είναι ανάγκη να έχει ο *sādhaka* μια *anubhava* [προσωπική εμπειρία, συνειδητή επίγνωση] της κάθε βαθμίδας της διανοητικής ανάλυσης. Σ' αυτό το έργο, απ' ό,τι βλέπουμε, ο *śiṣya* πέρασε, μέσα από όλα τα στάδια – διαφαίνεται στην αρχή, όπου αναφέρει ότι ένιωσε ένα κενό αφού έδωξε νοερώς όλα του τα *kośas* [περιβλήματα] και στο τέλος, όταν εκφράζει την έκσταση της *Brahmānubhava* [προσωπικής εμπειρίας του Brahman].

Όλα αυτά όμως δεν αντιμάχονται την *υπαρξιακή* πραγματικότητα του ατομικού σώματος και του κόσμου για συμβατικούς [vyāvahārika] σκοπούς – ακόμα και για τον *jīvanmukta* που ανακτά τη συνείδηση του εξωτερικού κόσμου άμα την επιστροφή του από το *nirvikalpa samādhi* [ύψιστο, άνευ αυτοσυνειδήσεως *samādhi*]. Μήτε αυτό αρνείται την πραγματικότητα του κοινού ανθρώπου που δεν έχει ακόμα επιτύχει τη θέαση που κατέχει ο *jīvan-mukta*, αλλά αντιθέτως στηρίζει την ανάγκη του να σχηματίσει κάποια αντίληψη για το (ή Τον) *Paramātmān* και να πορευτεί προς Αυτόν μέσω της αφοσίωσης και της υπηρεσίας, της *bhakti* και της *karma*. Και ούτε σημαίνει αυτό πως οι Αντβαϊτιστές θεώρησαν τη μέσω της *bhakti* θρησκευτική προσπέλαση προς τον Ύψιστο ως κατώτερη. Τα από τον *Śrī Bhagavatpāda* εγκατασταθέντα και ευλογηθέντα λατρευτικά ομοιώματα και τα Cakras [ιερά λατρευτικά διαγράμματα] που τοποθέτησε σε αμέτρητους λατρευτικούς τόπους σε κάθε γωνιά της χώρας από τα Ιμαλία μέχρι τη νοτιότερη άκρη της Ινδίας και οι υπέροχοι ύμνοι που αυτός κληροδότησε, μαρτυρούν για το εντελώς αντίθετο. Οι θρησκευτικές πρακτικές και νοοτροπίες που είναι αναγκαίες και έχουν νόημα σε ένα ορισμένο επίπεδο, χάνουν αυτή τη σημασία και πέφτουν από μονές τους μόλις ανατείλει η *ātmajñāna*.²⁷ Όμως, το γεγονός ότι δεν ταιριάζουν και δεν είναι χρήσιμες σε ένα ανώτερο επίπεδο δε δικαιολογεί καθόλου την εγκατάλειψή τους ή την υποβάθμισή τους από ανθρώπους για τους οποίους είναι αναγκαίες και για τους ίδιους και για τη σφαίρα

στην οποία αυτοί κινούνται. Στο κάτω-κάτω η θρησκεία που ξεκινάει από και βασίζεται στη δυαδική σχέση λάτρη-θεότητας, βρίσκει την ολοκλήρωσή της στο μηδενισμό αυτής της δυαδικότητας μέσα στην ενότητα της μυστικής ένωσης. Αυτό που η θρησκεία ονομάζει «ένωση» αποκαλείται «ενοποίηση» από τη φιλοσοφία, γιατί η ουσία αυτής της ενότητας έγκειται στο αδιάσπαστό της. Τελικά, ο Άγιος της θρησκείας και ο Ενορατικός [*rṣi*] που βλέπει την υπερβατική αλήθεια, έχουν την ίδια συνοπτική οπτική που βλέπει τα Πολλά ως φανέρωση της Μίας Πραγματικότητας. Αυτοί έχουν άμεση επίγνωση αυτής της Πραγματικότητας ως βάση του Όντος τους και ως σκοπό του Γίνεσθαι τους—κι ας την ονομάζουμε Brahman ή *īśvara*.²⁸

Μέρος 9. Υπερβατικός σκοπός και επιστήμη

Ίσως υπάρξουν κάποιοι που ειλικρινά αμφισβητούν το σκοπό και την αξία μιας τέτοιας υπερβατικής αναζήτησης εν μέσω της τωρινής τεχνολογικής εποχής όπου ο άνθρωπος δε βάζει όρια στην κυριαρχία πάνω στη Φύση και στις επιστημονικές γνώσεις. Το μόνο που μπορεί να λεχθεί εις απάντηση, είναι ότι η υπερβατική αναζήτηση μέσα στο ιδιωτικό περιβάλλον του είναι μας δεν είναι καθόλου λιγότερο κοπιαστική στην προετοιμασία και την εκτέλεση και καθόλου λιγότερο χαροποιητική και καρποφόρα όσο η περιπέτεια του σύγχρονου ανθρώπου να πατήσει στο φεγγάρι ή στον Άρη. Εξάλλου, απαιτεί θάρρος και δύναμη θελήσεως πολύ μεγαλύτερη απ' ό,τι απαιτεί η επιστήμη, και η επιτυχής ολοκλήρωσή της χαρίζει μια ειρήνη και ευδαιμονία που οι σύγχρονες περιπέτειες του ανθρώπου ποτέ δεν πρόκειται να πλησιάσουν. Η *Ātmavicāra* [η αναζήτηση του Εαυτού] δεν είναι καθόλου λιγότερο 'επιστημονική' αφού υπονοεί μια αυστηρή ανάλυση της σχέσης

27. Ιδού πώς το εξηγεί αυτό ο Σρι Ραμακρίσνα στην πρώτη σελίδα του *ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ* του: «Αν μόλις ακούσεις το όνομα του Χαρί ή του Ράμα, ανατριχιάσεις και χύσεις δάκρυα συγκίνησης, τότε μπορείς να είσαι βέβαιος ότι δε χρειάζεσαι πλέον να εκτελείς τελετουργίες όπως τη σάντχγια. Μονάχα τότε θα 'χεις το δικαίωμα να εγκαταλείψεις τις ιεροτελεστίες ή μάλλον οι ιεροτελεστίες θα σ' εγκαταλείψουν από μόνες τους. Τότε θα 'ναι αρκετό να επαναλαμβάνεις μόνο το όνομα του Ράμα ή του Χαρί, ή ακόμα μονάχα το OM». [ΣτΜ]

28. Ο αναγνώστης θα βρει πολλές επικυρώσεις των ανωτέρω στο βίο του Sri Ramakrishna Paramahansa. (Δείτε *ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΟΥ ΣΡΙ ΡΑΜΑΚΡΙΣΝΑ* στα ελληνικά. Εκδόσεις Κονιδάρη, Αθήνα). [ΣτΜ]

ātman-anātmān, την απόρριψη κάθε μη ατμανικού στρώματος και την τελική γνώση και υπαρξιακή ενοποίηση με τον απομείνοντα μετά την ανάλυση *ātman*. Ενώ η αμοιβή του ενός είναι η δόξα που χαρίζει η ‘κυριαρχία’ πάνω στη Φύση και η επέκταση των συνόρων της επιστημονικής γνώσης, το κέρδος της πνευματικότητας είναι η μετάβαση «*από το μη αληθινό στο Αληθινό, από το σκοτάδι στο Φως, από το θάνατο στην Αθανασία*». Η επιστήμη, όταν δε λερώνεται από την υπεροψία, γεμίζει την καρδιά με έκπληξη, ταπεινότητα και δέος. Θυμηθείτε π.χ. αυτό που αναφώνησε ο πρώτος άνθρωπος που πάτησε στη σελήνη. Η πνευματικότητα χαρίζει τη χαρά και την ειρήνη που δηλώνει η λέξη *ānanda* [ευδαιμονία]. Όποιος την επιτυγχάνει δεν ξαναγεννιέται πια. Και η επιστήμη και η πνευματικότητα είναι περιπέτειες του Πνεύματος στην προσπάθειά του να εξερευνήσει το Άπειρο, η μία ερευνά το πνεύμα του ανθρώπου ενώ η άλλη ερευνά το Πνεύμα που *είναι* ο Άνθρωπος. Η μία εκφράζει την προσπάθεια *υποταγής* της Ύλης· ενώ η άλλη είναι η *άρνηση* της Ύλης. Η δεύτερη προσπάθεια είναι πολύ πιο απαιτητική και αυστηρή από την πρώτη.

Μέρος 10. Η χρησιμότητα των *jīvan-muktas*

Ένα ακόμα ερώτημα που γεννιέται είναι: «Σε τι ωφελούν τον κόσμο οι *jīvan-muktas* [οι εν ζωή ελεύθεροι]; Μπορεί οι ίδιοι να πέτυχαν την *mokṣa* [απελευθέρωσή] τους, αλλά πώς ωφελεί αυτό τον κόσμο;». Αυτό είναι ένα ερώτημα που γεννιέται σε πολλούς όταν συγκρίνουν τον *jīvan-mukta* με αυτούς που ασχολούνται με ό,τι ονομάζεται ‘κοινωνική υπηρεσία’, ‘διακονία’. Ο *jīvan-mukta* είναι ένας φωτισμένος, ένας *virakta* [απαθής] που έχει νικήσει τα πάθη του, που είναι ακτήμων και έχει βρει την ειρήνη μέσα του. Ως εκ τούτου, είναι ειρηνικός απέναντι σε ολόκληρο τον κόσμο και χαρακτηρίζεται από μια οικουμενική σπλαχνικότητα και καλή θέληση. Το βλέμμα του σκορπάει ευλογία, τα λόγια του είναι σοφά και η συμπεριφορά του είναι μια αφιέρωση. Στην παρουσία του, όλες οι σωματικές και νοερές παθήσεις εξαφανίζονται με την έννοια ότι χάνουν την οξύτητά τους και μπορεί κανείς να τις αντέξει με στωικότητα. Ανώτερη υπηρεσία από αυτήν δεν υπάρχει απέναντι στην πάσχουσα ανθρωπότητα. Με την παρουσία τους, οι *jīvan-muktas* επηρεάζουν την ανθρωπότητα ανυψώνοντας την ηθική και πνευματική στάθμη της. Αυτοί αληθινά ευεργετούν

την ανθρωπότητα, με πραγματικότερο και αποτελεσματικότερο τρόπο απ' ότι το κάνει το πλήθος όσων, φιλοτίμως και ειλικρινά έστω, ασχολούνται με έργα κοινωνικής υπηρεσίας. Μόνο όσοι έχουν κατορθώσει να αναρριχηθούν στα απόκρημμα ύψη του Πνεύματος είναι ικανοί να φέρουν το μέγιστο οριζόντιο καλό στο κοινωνικό σύνολο, χωρίς να έχουν συνειδηση ότι το κάνουν. Δεν έχουμε δει πρόσφατα τον Bhagavān Ramaṇa²⁹ έναν *jīvan-mukta* που ζούσε σε διαρκές *sahaja-samādhi* [‘φυσικό’ *samādhi*], στου οποίου την παρουσία οι νόες των ανθρώπων αποσύρονταν αυτομάτως από τα υλικά πράγματα και επικεντρώνονταν στον *ātman*; Επειδή, όπως διδάσκουν οι σπουδαίοι άντρες, η ευτυχία που χαρίζουν τα υλικά πράγματα και η απαλλαγή από σωματικές παθήσεις δεν είναι ούτε αναλλοίωτη ούτε διαρκής, αυτή δεν είναι τίποτε μπροστά στην ειρήνη και την ευδαιμονία της *ātma-lābha* [επίτευξη του *ātman*] που βλέπουμε σ’ αυτούς τους *jīvanmuktas*. Είναι γεγονός πως η *śruti* συνιστά την καταφυγή στους σοφούς ακόμα και για πράγματα απτόμενα της εγκόσμιας ευημερίας, γιατί ο άνθρωπος που έχει επιτύχει την άμεση γνώση της αλήθειας είναι ικανός να εκπληρώσει ακόμα και τέτοιους πόθους, χωρίς να το κάνει συνειδητά. Επειδή, διά της παρουσίας του και μόνο μέσα στην κοινωνία αυτός, σαν τα άλλα αγιοπρεπή πρόσωπα, διάπλατα σκορπάει το άρωμα του Πνεύματος, αυτό συμβάλλει στη διάλυση των σωματικών και νοητικών παθήσεων των ανθρώπων ανάμεσα στους οποίους κινείται. Και παντού στον κόσμο, σε κάθε εποχή, δεν έχουμε δει αμέτρητες περιπτώσεις νίκης του Πνεύματος πάνω στην Ύλη;

Μέρος 11. Εν κατακλείδι

Το να γνωρίζεις τη Βεδάντα δεν είναι το ίδιο με το να είσαι ένας αντβαϊτιστής με *ātmanubhava* [προσωπική εμπειρία του *ātman*]. Μπορεί κάποιος να είναι ένας *Brahmavit* [γνώστης του Brahman] διά της *parokṣa-jñāna* [έμμεσης γνώσεως], της γνώσεως των κειμένων. Το να κάνεις διαλέξεις και να αρθρογραφέις πάνω στην Αντβάντα και να καταπλήτεις άλλους είναι εύ-

29. Δείτε μετάφραση μας με τίτλο ΜΑΧΑ ΓΙΟΓΚΑ [Η Ύψιστη Ένωση] στις Εκδόσεις Κονιδάρη, Αθήνα, που αποτελεί μια λεπτομερή μελέτη αυτού του σπουδαίου Σοφού και εξηγεί τη μέθοδο της αναζήτησης. [ΣτΜ]

κολο, αλλά η ανάληψη των *sādhana*s [πνευματικών ασκήσεων] με πίστη και αποφασιστικότητα, μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας, στην απομόνωση της σχέσης *guru-śiṣya*, στην ησυχία του είναι σου, συμβαίνει σε έναν ανάμεσα σε ένα εκατομμύριο. Γιατί, όπως ο Bhagavān [ο Κύριος] λέει στην *Gītā*:

Ανάμεσα σε χιλιάδες ανθρώπους, ένας μόλις αγωνίζεται για την τελειότητα. Κι απ' όσους αγωνίζονται, μόλις ένας απ' όσους πετυχαίνουν, Με γνωρίζει πραγματικά. [7.03]

Ο Śrī Madhusūdana Sarasvati, ο διάσημος *Kṛṣṇa-bhakta* [λάτρης του Κρίσνα] και ταυτόχρονα αντβαίτιστής, ερμηνεύει αυτό το δίστιχο ως εξής:

«Ανάμεσα στους χιλιάδες ειδήμονες, που γνωρίζουν τις γραφές και διαθέτουν *riṇya-karma* [ενάρετο κάρμα], ίσως ένας, μέσα στον οποίο έχει ξυπνήσει η *nityānitya-vastunivēka* [διάκριση ανάμεσα στο αληθινό και το μη αληθινό] εξαιτίας των καλών πράξεών του σε αρκετές ζωές, προσπαθεί να επιτύχει την *siddhi* [την τελειότητα], αφού μέσα του φανερωθεί η *jñāna* [Γνώση] που ακολουθεί την κάθαρση του νου. Ανάμεσα σ' αυτούς τους *sādhakas* [πνευματικούς αγωνιστές] ένας, πού και πού—διά των *śravaṇa*, *maṇana* και *nididhyāsana* [ακρόαση της διδασκαλίας, συλλογισμό πάνω της και επίδοση σε διαλογισμό]—επιτυγχάνει την *sākṣātkāra* [την άμεση αποκάλυψη] Μου ως μη διαφορετικό από τον *pratyagātman* [εσώτατο *ātman*] του, αφού διδαχθεί τις *mahānākyas* [μεγάλες ρήσεις] από τον *guru* του. Ανάμεσα στους αμέτρητους ανθρώπους, αυτός που υιοθετεί την *jñāna-sādhana* είναι εξαιρετικά σπάνιος και ακόμα ανάμεσα σε αυτούς, είναι σπανιότατο να βρεις έναν που έχει δρέψει τον καρπό της *jñāna-niṣṭha* [ενδεδεχούς προσηλώσεως στην *jñāna*].»

P. SAKARANARAYANAN

Τέλος
Εισαγωγής

Μέρος 2ο

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΝΙΒΕΚΑΚΥΔΑΜΑΝΙ

Σρι Τσαντρασέκχαρα Μπχαρατί
1892–1954
Προκαθήμενος της Μονής Σρίνγκερι (1912–1954)

2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΒΙΒΕΚΑΚΟΥḌΑΜΑΝΙ

(Οι μαύροι αριθμοί παραπέμπουν στα δίστιχα)

1. ΕΠΙΚΛΗΣΗ

- α) Από την Αγιότητα Του Śrī Candrasekara Bhārati
(συγγραφέα του Σχολίου)
β) Από τον Śrī Śaṅkara Bhagavatpāda

2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η σπουδαιότητα της ανθρώπινης γέννησης και η υπέρτατη ανάγκη να αγωνιστείς για την *mukti* [απελευθέρωση] (2-8) – οφείλει κανείς να γλιτώσει από την *saṁsāra* [την εγκόσμια περιπλάνηση] διά της αυτοπροσπάθειας, με τη βοήθεια της *Viveka* [διάκρισης], της *Vairāgya* [απάρνησης] και την *Karmasāṁnyāsa* [άρνηση των τυπικών] (9-10).

Η *ātma-vicāra* [η διά της διακρίσεως αναζήτηση του *ātman*] είναι ο μόνος τρόπος που οδηγεί στην (τελική) *mukti* (11-15) – τα προσόντα για την *ātmavicāra*, η *sādhana-catustaya*³⁰ (16-19) i. *nityānityavastuviveka* (20½) ii. *vairāgya* (21½) iii. *śamādiṣṭka*: α. *śama* (22½), β. *dama* (23½), γ. *uparati* (24), δ. *titikṣā* (25), ε. *śraddhā* (26), στ. *samādhāna* (27) iv. *mumukṣutvā* (28), τα τρία είδη της και η σημασία της *guruprasāda* [ευλογίας του Guru] (29) – το προβάδισμα των *vairāgya* [απάρνηση] και *mumukṣutvā* [δίψα για απελευθέρωση] σε σύγκριση με τα άλλα (30-31) – η θέση της *bhakti* [αφοσίωσης]: δύο ορισμοί της *bhakti* (32-32½).

Όποιος κατέχει αυτά τα προσόντα οφείλει να πλησιάσει έναν Guru 33½ – τα σημάδια ενός Guru (34½-35) – πως οφείλει κανείς να πλησιάσει έναν Guru (36) – προσευχή στον Guru (37-42) – η υποχρέωση του Guru, όταν τον πλησιάσεις με τον επιβεβλημένο τρόπο (43-44) – η επιβεβαίωση του Guru στον *śiṣya* (45-46) – παράθεση των μέσων προς τη *mukti*: *śraddhā* [εμπιστοσύνη], *bhakti* [αφιέρωση] και *dhyāna* [συγκέντρωση] (47-48) – η *saṁsāra* ως γέννημα της *a-jñāna* οφείλει να καταστραφεί από τη φωτιά της *jñāna* (49).

30. Δείτε μετάφραση στη σελίδα 60. [ΣΤΜ]

Η παράκληση του *śiṣya* [μαθητή] προς τον Guru και τα επτά ερωτήματά του (50-51) – η ικανοποίηση του Guru για τις ερωτήσεις (52) – η *mukti* κερδίζεται μέσα από προσωπικό αγώνα (53-57) – το μόνο πράγμα που χαρίζει τη *mukti* είναι η γνώση [η αποκάλυψη] της μη διαφοράς του *ātman* από το Brahman (58) – ο Guru επαινεί και πάλι τον *śiṣya* για τα ερωτήματά του και του λέει να προσέξει αυτά που θα του πει (69-70).

A. ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

α. *katham vimokṣaḥ?*

(Τέταρτο ερώτημα)

Πώς επιτυγχάνεται η mukti;

Ο λόγος για τον οποίο πρώτα απαντάει στο τέταρτο ερώτημα (δείτε Εισαγωγή σελ.15.) – προκαταρκτική περίληψη των μέσων, δηλ.: των *vairāgya*, *śama*, *dama* [δείτε σ.56], *saṁnyāsa* [απάρνηση όλων των συμβατικών *karmas* (τελετουργιών)], λήψη των κειμένων των *śruti* [γραφών] από τον Guru, στοχασμός σε αυτά, *nirvikalpa-samādhi* [άνευ εγώ απορρόφηση], με την απαραίτητη προηγούμενη άσκηση αδιάλειπτης διακρίσεως ανάμεσα στον *ātman* και το *an-ātman* (71-73).

Ātmānātmā-vivecanam:

(Ο ξεχωρισμός του *ātman* από τον *anātman*):

β. *ko sāv anātmā?*

(Πέμπτο ερώτημα)

Τι είναι το anātmā;

Η ταυτότητα του *ātman* προσδιορίζεται παραμερίζοντας το *an-ātman* – ό,τι δηλαδή δεν είναι *ātman*:³¹

(1) Το *sthūla śarīra* [αδρομερές σώμα] (74-76) – που αιχμαλωτίζει μέσω την αισθητών απολαύσεων (77-82) – αυτές οι απολαύσεις οφείλουν να εγκαταλειφθούν (83-84) – το *sthūla śarīra* δεν πρέπει να υποθάλπεται (85-88) – είναι αξιοκαταφρόνητο (89) – τα συστατικά του (90) – οι λειτουργίες του στην κατάσταση της εγρήγορσης (91) – δεν είναι ο *ātman* εφόσον είναι κάτι κατεχόμενο όπως το σπίτι, δεν είναι ο ιδιοκτήτης (92) – τα χαρακτηριστικά του (93)

31. Δείτε πίνακα στη σελίδα 60.

(2) Το *sūkṣma śarīra* [το λεπτοφυές σώμα]: αποτελούμενο από (i) τα πέντε *jñānendriyas* [όργανα αντιλήψεως], (ii) τα πέντε *karmendriyas* [όργανα δράσεως], (iii) τις πέντε *prāṇas* [υποστάσεις της ζωτικής ενέργειας], (iv) τα πέντε λεπτοφυή στοιχεία, (v) τις τέσσερις υποστάσεις του *antahkaraṇa* [εσωτερικού οργάνου], (vi) την *avidyā* [ατομική αγνωσία], (vii) την *kāma* [επιθυμία] και (viii) το *karma* [τα νοερά αποτυπώματα που άφησαν οι σκέψεις και οι δράσεις] – τα αποκαλούμενα συλλογικά *puryaṣṭakam* [«οχτώ του άστεως»] (94-98) – το επίσης αποκαλούμενο *liṅga-śarīra*: το προϊόν του πενταπλού συνδυασμού των πέντε στοιχείων· η έδρα των *vāsanās* [ροπών], το άναρχο *urādhi* [επικάλυμμα] του *ātman* (99) – η κατάσταση του ονείρου [svapna] η ειδική του έκφραση (100) – οι ιδιότητες και οι λειτουργίες του *sūkṣma śarīra* [λεπτοφυούς σώματος] επηρεάζουν το *sthūla-śarīra* [αδρομερές σώμα] αλλά δεν αγγίζουν τον *ātman* (101-104) – ο τρόπος με τον οποίο αυτά [το λεπτοφυές και το αδρομερές σώμα] συγχέονται με, και εκλαμβάνονται ως ο *ātman* (105-106) – οι εγκόσμιες χαρές και λύπες πρέπει να αποδίδονται στις μεταβολές του *antahkaraṇa* [εσωτερικού οργάνου] (107) – το ότι τα πράγματα είναι αγαπητά εξαιτίας του *ātman*, που είναι από τη φύση του ευδαιμονία αυτή καθαυτή, στηρίζεται στη *śruti*, στην *pratyakṣa* [άμεση εμπειρία], στις αξιόπιστες μαρτυρίες των σοφών και στο συμπέρασμα (108-109).

(3) Το *kāraṇa śarīra* [αιτιατό σώμα]: το αποκαλούμενο *a-vyakta* [αν-έκδηλο], η δύναμη του *īśvara* [Παντοδύναμου], η άναρχη *avidyā* [παγκόσμια πλάνη] αποτελούμενη από τις τρεις *guṇas* [ιδιότητες, ποιότητες, ενέργειες της Φύσης], η ύπαρξη της οποίας διαπιστώνεται συμπερασματικά από τις ενέργειές της· το αίτιο του σύμπαντος (110) – *anirvacanīya* [απερίγραπτο] (111) – οι τρεις *guṇas* που αποτελούν την *avidyā* (112) – η επιρροή της *rajo-guṇa*: η εκπορευτική της ικανότητα, η *vikṣepa*, προωθεί τις σαμσαρικές δραστηριότητες, και αιχμαλωτίζει (113-114) – η επιρροή της *tamo-guṇa*: η *avarāṇa-śakti* [συγκαλυπτική ικανότητα], διευκολύνει την *vikṣepa* (115) – η επιρροή της ακόμα και στους πολυμαθείς (116) – πώς αυτές οι δύο αιχμαλωτίζουν (117-118) – *sattva-guṇa*: η ανάμεικτη και η αγνή (119) – η ανάμεικτη *sattva-guṇa*: απαλλαγμένη

από *tamas* αλλά με ένα ίχνος *rajas*, τα γνωρίσματά της (120) – η αγνή *sattva-guṇa* χωρίς επικαλύμματα *rajas* και *tamas*: τα γνωρίσματά της (121) – *suṣupti* [ανόνειρος ύπνος], η ειδική κατάσταση του *kāraṇa-śarīra* (122-123) – όλα αυτά είναι *an-ātmā* (124-125).

= **Ανάλυση του «tvam» *padārtha* [του παράγοντα «εσύ»]=**

γ. *paramaḥ ka ātmā?*

(Έκτο ερώτημα)

Τι είναι ο *ātmā*;

Είναι η αυθύπαρκτη αιώνια πηγή του «εγώ», ο θεατής των τριών νοερών καταστάσεων, ο διαφορετικός από τα πέντε επικαλύμματα (127) – ο θεατής (128) – καθαρή νοημοσύνη (129) – η πανταχού διαποτίζουσα και τα πάντα φωτίζουσα (130) – που με την παρουσία της και μόνο τα σωματικά όργανα έλκονται σε λάθος προσκολλήσεις (131) – αυτό διά του οποίου τα πάντα γνωρίζονται (132) – ο εσώτατος εαυτός του *sādhaka*, ο άναρχος, ο έχων τη φύση απόλυτης ευδαιμονίας, η αμετάβλητη καθαρή νοημοσύνη στην παρουσία της οποίας τα πάντα λειτουργούν (133) – άλλα ακόμα για τον *ātman* (134-137) – προτροπή στον *śiṣya* να γνωρίσει άμεσα: «Είμαι ο *ātman*» (138).

δ1. *ko nāma bandhaḥ?*

(Το πρώτο ερώτημα)

Τι αποτελεί την αιχμαλωσία; – Η ταύτιση του *ātman* με το *an-ātman*, που είναι γέννημα της *a-jñāna* [αγνωσίας] (139-140).

δ2. *katameṣa āgataḥ?*

(Το δεύτερο ερώτημα)

Πώς προέκυψε; – Φανερώθηκε διά (α) της αποκρύψεως της ακτινοβολίας του *ātman* από την *tamo-guṇa*³² (β) της σφαλερής, εξαιτίας της *rajo-guṇa*³³ ταύτισεως του *ātman* με το σώμα και τις ιδιότητές του (141-146).

32. Το συσκοτιστικό συστατικό της φύσης.

33. Το ενεργοποιητικό συστατικό της φύσης.

δ3. katham pratiṣṭhā'sya?

(Το τρίτο ερώτημα)

Πώς διαιωνίζεται; – το δέντρο της *saṁśāra* (147) – εξακολουθεί να υφίσταται όσο υφίσταται η *a-jñāna* που γεννάει σαμαρικές ταλαιπωρίες (148).

ε. katham vimokṣah?

(Το τέταρτο ερώτημα)

Πώς επιτυγχάνεται η *mukti*; – όχι μέσα από εκατομμύρια *karmas* [πράξεις, έργα], αλλά μόνο μέσα από τη *vi-jñāna* που κερδίζεται με τη χάρη του *Parameśvara* [του Υψίστου] (149) – η *karma* [δραστηριότητα] δεν απορρίπτεται εντελώς, αλλά περιορίζεται στην κάθαρση του νου, μέχρι που να γίνει αυτός όργανο για την επίτευξη της *ātma-jñāna* (150).

(Πρωτύτερα, ο Guru αναφέρθηκε στο μεγάλο σπαθί της *viveka-vijñāna*, υπονοώντας ότι η *jñāna* πηγάζει από την *viveka*, τη διάκριση ανάμεσα στον *ātman* και το *an-ātman*. Ο *śiṣya* είχε παρακαλέσει: «Παρακαλώ διδάξτε με πώς να ασκήσω αυτήν τη *viveka* [διάκριση]». Ο Guru τώρα εξηγεί λεπτομερώς ό,τι είχε προηγουμένως περιληπτικά λεχθεί αναφορικά με τα *sthūla*, *sūkṣma* και *kāraṇa śarīras* [αδρομερή, λεπτοφυή και αιτιατά σώματα], και εξηγεί πώς γίνεται η ανάλυση και η απόρριψη των *rañca-kośas* [πέντε περιβλημάτων].)

B. ΟΙ ΔΥΟ ΡΑΔĀRTHAS [ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ]**α. Προσδιορισμός του «TVAM» [«ΕΣΥ»] *padārtha* διά της αναλύσεως των *rañca-kośas***

Η διαδικασία του ξεσκεπάσματος του *ātman* που κρύβεται από τα πέντε *kośas* [πέπλα, περιβλήματα] (151-159).

1. Το *Snnamayakośa* [τροφικό περίβλημα]

Η φύση του και η δομή του: δεν μπορεί να είναι ο *ātman* επειδή γεννιέται από την τροφή, συντηρείται από αυτήν και καταρρέει ελλείψει της (156) – πρόσκαιρο, πολλαπλό, άψυχο, «ορατό» (157) – υφίσταται ακόμα κι αν αποκοπεί ένα μέρος του, είναι το κυβερνώμενο, όχι ο κυβερνήτης (158) – ο *ātman* είναι διαφορετικός από το σώμα και τα εξαρτήματά του (159-160) – πώς το σώμα θεωρείται από τον ανόητο και το σώ-

φρονα (161) — οι τρόποι που το «εγώ» θεωρείται από τον κοινό άνθρωπο, το λόγιο και τον σοφό (162) — προτροπή να ταυτίζεται κανείς το «εγώ» με το Brahman (163) — διαφορετικά δεν επιτυγχάνεται η *mukti* (164) — πώς να θεωρεί κανείς το φυσικό σώμα: σαν τη σκιά του σώματος, σαν αυτό που βλέπουμε σε όνειρο ή με τη φαντασία (165) — *dehātmabuddhi* [η αίσθηση ότι το σώμα είναι ο *ātman*], το πρώτιστο αίτιο της *saṃsāra* (166).

2. Το *Prāṇamayakośa* [ενεργειακό περίβλημα]

Αποτελείται από τις πέντε *prāṇas* [ζωτικές ενέργειες] και τα πέντε *karmendriyas* [όργανα δράσεως]. Διαποτίζει το *Anna-mayakośa* και το κινεί (167) — δεν είναι ο *ātman* (168).

3. Το *Manomayakośa* [νοητικό περίβλημα]

Αποτελούμενο από τα *jñānedriyas* [όργανα αντιλήψεως] και το νου, η πηγή του αισθήματος του «εγώ και τα δικά μου» — διαποτίζει το *Prāṇamayakośa* (169) — πώς οδηγεί στην αιχμαλωσία και πώς στην απελευθέρωση (170-176) — προειδοποίηση στο *mumukṣu* [τον εραστή της απελευθέρωσης] να μην ενδίδει στους δελεασμούς του νου (177-179) — πώς αυτός αρχικά σε δελεάζει και μετά σε βυθίζει στη λύπη (180-182) — ο *mumukṣu* έχει καθήκον να καλλιεργεί τη κάθαρση του νου (183) — πώς γίνεται αυτό; (184) — το *Manomayakośa* δεν είναι ο *ātman*: επειδή έχει αρχή και τέλος, επειδή υπόκειται σε μεταβολή, επειδή έχει θλιβερή φύση, επειδή ρέπει προς τα αισθητά αντικείμενα και είναι «ορατό» (185).

4. Το *Vijñānamayakośa* [περίβλημα της νόησης]

Αποτελείται από την *buddhi* [διάνοια] και τα *jñānedriyas* [όργανα αντιλήψεως], είναι η έδρα της αποφασιστικής ικανότητας, συντίθεται από γνώση, πόθο και ενεργητικότητα, είναι το αίτιο της *saṃsāra* (186) — αντανακλά την *cit*, την καθαρή νοημοσύνη, είναι μεταβολή της *mūla-prakṛti* [πρωταρχικής Φύσης (ύλης)], είναι η έδρα της γνώσης και της δράσης, συμβάλλει στην ταύτιση του *ātman* με το σώμα κ.λπ., παράγοντας το αίσθημα του «εγώ» (187) — πώς σχετίζεται με τις δραστηριότητες (188) — και πώς με τις απολαύσεις (189) — βρίσκεται πλησιέστερα στον *ātman*· είναι επομένως το εγγύτερο *upādhi* [επικάλυμμα] του *ātman* (190) — οι επιπτώσεις από αυτό: η απόδοση στον *ātman* των αισθημάτων του *karṭṛtva* [ενεργού-

ντος], του *bhokṭṛtva* [του απολαμβάνοντος] και η ταύτισή του με τις ιδιότητες των *urādhis* [επικαλυμμάτων] (191-193).

Μία απορία του śiṣya [μαθητή]:

Αν το *urādhi* που είναι το αίτιο της καταστάσεως του *jīva* [έμβιου πλάσματος] είναι άναρχο, τότε και η κατάσταση του *jīva* θα πρέπει να είναι άναρχη. Κι αφού ό,τι είναι άναρχο είναι και ατελεύτητο, τότε και η κατάσταση του *jīva* θα πρέπει να είναι αιώνια. Άρα η *moḁsa*, η απελευθέρωση από την κατάσταση του *jīva*, θα πρέπει να είναι ανέφικτη (194-195).

Η απάντηση του Guru:

(α) Οι ψεύτικες φαντασιώσεις που γεννάει η αυταπάτη στερούνται πραγματικότητας (196) – η κατάσταση του *jīva* είναι προϊόν αυταπάτης· δεν είναι αληθινή· αυτή εξαφανίζεται μαζί με την αφαίρεση της αυταπάτης (197-200). (β) Ό,τι είναι άναρχο μπορεί να έχει ένα τέλος, όπως συμβαίνει με κάτι που ήταν προηγουμένως ανύπαρκτο (*prāgabhāva*) (201). (γ) Ό,τι είναι προϊόν ενός *urādhi* θα εξαφανιστεί όταν ανατείλει η *samyak-jñāna* [πλήρης γνώση] (202-203) – τι σημαίνει *samyak-jñāna* (204) – είναι ανάγκη να κτηθεί αυτή για να διακρίνει κανείς τον *ātman* ξεκάθαρα (205-207).

Το *Vijñānamayoḁa* δεν μπορεί να είναι ο *ātman* επειδή υπόκειται σε μεταβολή, είναι άψυχο, είναι περιορισμένο, είναι «ορατό» και υπόκειται σε ανυπαρξία. (208).

5. Το *Ānandamayakoḁa* [περίβλημα ευδαιμονίας]

Είναι μια αντανάκλαση της ευδαιμονίας του *Paramātman*, που παράγεται από την *tamas* [συσκότιση], την *avidyā*, και λάμπει όταν οι καρποί της *ruṇya* [αρετής] κτώνται αυθορμητώς (209) – αποκαλύπτεται πλήρως στον *suṣupti* [ανόνειρο ύπνο] και μερικώς στις καταστάσεις *svapna* και *jagrāt* [ονείρου και εγρήγορης] (210) – δεν είναι ο *ātman* επειδή (α) σε *svapna* και *jāgrāt* φανερώνεται όταν κτώνται ποθητά (β) στον *suṣupti* αποτελεί μεταβολή της *avidyā* (γ) φανερώνεται από καλές πράξεις και σχετίζεται με άλλες μεταβολές (211).

Αυτό που απομένει αφού αφαιρεθούν όλα τα *koḁas* είναι ο *ātman* (212-213).

Η απορία του śiṣya:

«Μετά από την απόρριψη των πέντε *kośas* [περιβλημάτων], εγώ βλέπω μονάχα ένα κενό» (214).

Η απάντηση του Guru:

Αυτό που βλέπει τις μεταβολές των *kośas* καθώς και το κενό, αφού αυτά απορριφθούν, είναι ο *ātman* (215) – είναι ο θεατής που είναι παρών μέσα στις τρεις καταστάσεις των *jāgrat*, *svapna* και *suṣupti*: είναι ο γνώστης του παντός (216-219) – συνήθως δεν έχουμε άμεση επίγνωσή του εξαιτίας των *upādhis* [επικαλυμμάτων] – το παράδειγμα της αντανάκλασης του ήλιου στο νερό, που εκλαμβάνεται ως ο ίδιος πραγματικός ήλιος, και πώς αληθινά έχουν τα πράγματα (220-221) – περιγραφή του *ātman*: η άμεση επίγνωσή του είναι το μόνο μέσο που χαρίζει τη *mukti* (222-225) – όποιος επιτυγχάνει αυτήν την άμεση επίγνωση δεν ξαναγεννιέται: επομένως είναι ανάγκη να γνωσθεί η μη διαφορά του Brahman από τον *ātman* (226).

β. Το «TAT» [«ΕΚΕΙΝΟ»] *padārtha*: το BRAHMAN

Το Brahman, το αληθινό, το άπειρο, το αγνό, το αυθύπαρκτο, το παντοτινά ευδαίμονο, το μη διαφορετικό από τον *ātman* μας, το αιώνιο (227) – η ύψιστη αντβαϊτική αλήθεια (226).

Η πολυμορφία του κόσμου που αντιλαμβανόμαστε υπάρχει μόνο στο Brahman (229) – κανένα πήλινο αγγείο δεν είναι διαφορετικό από την άργιλο (230-231) – ολόκληρος ο κόσμος είναι μια φανέρωση του Brahman: ο ισχυρισμός ότι ο κόσμος είναι αληθινός είναι σαν να μουρμουρίζεις στον ύπνο σου (232) – παράθεση από την *śruti* (233) – τι θα απέρρεε αν ο κόσμος ήταν αληθινός: (α) η απεραντοσύνη του *ātman* θα κλωνιζόταν (β) η *śruti* θα διαψευδόταν (γ) η διδασκαλία του *īśvara* θα ψευδής: όλα αυτά δεν είναι επιθυμητά (234) – παράθεση από την *Gīta* (235) – αν ο κόσμος είναι αληθινός, γιατί δεν τον βλέπουμε στον *suṣupti* [ανόνειρο ύπνο]; (236) – είναι *mithyā* [ψευδαισθητικός], όπως το 'σχοινό-φίδο' [το φανταστικό φίδι που βλέπουμε στη θέση ενός σχοινοβίου] (237-238).

Τελικά συμπεράσματα αναφορικά με το «tat» *padārtha*, δηλ. το Brahman: είναι η Ύψιστη Πραγματικότητα που δεν έχει

δίπλα της δεύτερο, αποτελείται από καθαρή Νοημοσύνη, είναι απέραντα τέλειο, όλο ειρήνη, άναρχο και ατελεύτητο, μη ενεργόν, εκ φύσεως αιώνια Ευδαιμονία – απαλλαγμένο από οποιαδήποτε διαφοροποίηση που γεννάει η *māyā*, αιώνιο, πέρα από τη σκέψη, άμορφο, χωρίς όνομα, ακτινοβόλο, απαλλαγμένο από το διαχωρισμό σε γνώστη, γνωριζόμενο και γνώση, ατελεύτητο, απαλλαγμένο από μεταβολές, άπειρη Νοημοσύνη, η Υπέρτατη Αλήθεια, μη υπαγόμενη σε απόρριψη ή αποδοχή όπως τα φυσικά αντικείμενα, πέρα από τη σκέψη και το λόγο, πάνω από την όποια επιχειρηματολογία, το πλήρες, η Υπέρτατη Φωτεινότητα (239-242).

Γ. “SVĀNUBHAVAḤ”

(Αυτοπρόσωπη εμπειρία)

α. *Tat-tvam-asi*

Η *svānubhava* εξηγείται ως η *Brahma-sākṣāt-kāra* [άμεση θέαση του Brahman] που φανερώνεται [εν καιρώ] μέσα από την επίμονη *nididhyāsana* [βύθιση σε βαθιά περισυλλογή].

Μετά από την ανάλυση των δύο *padārthas*, των «*tvam*» και «*tat*» [«εσύ» και «εκείνο»], η ταυτοσημία τους αποδεικνύεται με βάση τη *śruti* (243) – η κυριολεκτική τους σημασία [*nāc-yārtha*] δηλώνει τη διαφορά τους (244) – τα *upādhis*, το αίτιο της φαινομενικής τους διαφοράς (245) – η αναίρεση των *upādhis* βοηθάει την κατανόηση της ταυτοσημίας (246-247) – πώς αναιρούνται τα *upādhis* (248) – η θεωρία των *lakṣaṇās* [γνωρισμάτων] (249) – η αναίρεση των αντίθετων ιδιοτήτων του καθενός τα καθιστά ταυτόσημα, ως καθαρή *cit* [συνείδηση] (250-251) – προτροπή στον *śiṣya* να συνειδητοποιήσει άμεσα ότι είναι ο ίδιος το αγνό Brahman (252-265) – η εξαφάνιση του αντιληπτού κόσμου μέσα στη συνείδηση του Brahman (266) – μετά από αυτό δεν υπάρχει επαναγέννηση (267).

β. «*brahman-ātmanā sam-sthitih*»

(Σταθερό ρίζωμα στο Brahman διά *vāsanāksāya* [αναχαιτίσεως των *vāsanās*] και *manonāśa* [διαλύσεως του νου])

Παρά τη γνώση του Αληθινού, τα *vāsanās* που γεννούν το αίσθημα του ‘*kartā*’ [ενεργούντος] και του ‘*bhoktā*’ [απολαμβάνοντος] μπορούν να παραμείνουν: οφείλουν να αποδυναμω-

θούν (268-269) – πώς γίνεται αυτό (270) – *loka-vāsanā* [προσκόλληση στο περιβάλλον], *deha-vāsanā* [προσκόλληση στο σώμα], και *sāstra-vāsanā* [προσκόλληση στην πολυμάθεια], εμποδίζουν την *Brahma-jñāna* (271-273) – όταν απαλλαγείς από αυτά, η *ātma-vāsanā* λάμπει πεντακάθαρα (274-277) – προτροπή για απαλλαγή από την επικάλυψη [*adhyāsa*] για να ανααιρεθούν τα *vāsanās* (278-288).

Το να είσαι ένας *Brahmaniṣṭha* [‘Brahman-ιστάμενος’] σημαίνει: (α) να μην ξεχνάς τον *ātman* (β) να μη σκέφτεσαι ότι το σώμα είναι ο *ātman* (γ) να μεταφέρεις το επίκεντρο της αυτοσυνειδησεως, του «εγώ» από το σώμα στον *ātman* (291-293) (δ) να συνειδητοποιείς ότι το κάθε τι «ορατό» δεν είναι παρά μια φαινομενική εμφάνιση (294) – σαφής δήλωση για τη φύση του *ātman* (295-296) – συμβουλή για εγκατάλειψη κάθε προσκολλησεως στη σάρκα και προσήλωση του νου στον *ātman*, ως μόνος τρόπος για την κτήση της ειρήνης (297-298).

Ο *ahaṁkāra* [ο εγωισμός, η κατώτερη αυτοσυνειδηση] το κύριο εμπόδιο στην άμεση συνειδητοποίηση του Brahman – πρέπει να καταστραφεί για να φανερωθεί η ευδαιμονία της *ātma-sāṁ-rājya* [πλήρους βασιλείας του *ātman*]· προειδοποίηση για την επανεμφάνισή του εξαιτίας των *vāsanās* και των λογισμών περί αισθητών αντικειμένων, που είναι η σπόροι της *saṁsāra* (299-316).

Πώς καταστρέφεται αυτό το εμπόδιο: *αρνητικά*: η ανακοπή δραστηριοτήτων θα ανακόψει τους περί αντικειμένων λογισμούς και θα ξεριζώσει τα *vāsanās* (317-318) – *θετικά*: *καλλιέργεια καλών vāsanās* που οδηγεί στην απόλαυση του μη δυαδικού *pratyag-ātman* [εσώτατου *ātman*] (319-320) – αν ο κόσμος εξακολουθήσει να φανερώνεται εξαιτίας του *prārabdha-karma* [ήδη καρποφορούντος *karma*], τότε θα πρέπει κανείς να περνάει τις μέρες του νοερώς ατενίζοντας το *adhīṣṭhāna* [υπόβαθρό] του κόσμου, δηλ. το Brahman (321).

Προειδοποίηση σε έναν *Brahmaniṣṭha* να μην είναι απρόσεκτος [*pramāda*] που, όπως λέγεται, ισοδυναμεί με το θάνατο (322) – ως μέγιστο κακό για τον *jñānī*, η απροσεξία γεννάει την αυταπάτη που παράγει τον *ahaṁkāra* [εγωισμό] που με τη σειρά του είναι το αίτιο της αιχμαλωσίας (323) – επηρεάζει ακόμα και τους σώφρονες (324-325) – οι διαδοχικές υποβαθμί-

σεις κάποιου που ενδίδει στην *pramāda* (326-328) – συμβουλή στον *śiṣya* να την αποφεύγει και να επιδίδεται σε αδιάκοπη νοερή ενατένιση του *ātman* (329).

Προειδοποίηση να αποκρούει κανείς την αντίληψη της διαφοράς και να μην εκλαμβάνει τα «ορατά» ως τον *ātman* (330-333) – το καθήκον του *sarṇnyāsīn* να είναι πάντα σταθερά προσηλωμένος στο Brahman και να μη δίνει καθόλου προσοχή στα εξωτερικά (334-335) – οι σταδιακές βαθμίδες προς τη *mukti*, που ανοίγουν καθώς τιθασεύεται η ροπή προς τα εξωτερικά (336) – ένας άνθρωπος που ασκεί τη *viveka* δε θα ενδώσει στα εξωτερικά, που είναι μη πραγματικά (337) – η προσκόλληση στο σώμα κ.λπ. και η *mukti* δεν μπορούν να συνυπάρξουν (338).

Περιγραφή του *mukta* [απελευθερωμένου]: βλέπει τον *ātman* του ως το υπόβαθρο του παντός και μέσα του και έξω του, είναι ανεπηρέαστος από όλα τα *upādhis* [επικαλύμματα], έχει την πλήρη εμπειρία της απεραντοσύνης (339) – *sarvātma-bhāva* [η ολοκληρωτική επίγνωση του *ātman*], το μέσο προς την απελευθέρωση και αίτιο της μη αντιλήψεως των «ορατών» (340-341) – αναφορά στη *śruti* που το υποστηρίζει (342) – και *yukti* [επιχειρηματολογία] (343).

Επανάληψη της προειδοποίησεως αναφορικά με την *vikṣepa-śakti* [εκπορευτική ικανότητα της πλάνης] και το αίτιο της, την *āvaraṇa-śakti* [συσκοτιστική ικανότητα] (344-347) – *samyakpadārtha-darśana* [συνολική θέαση], το μέσο που νικάει τα τρία: την *āvaraṇa*, την *vikṣepa* και τη λύπη που αυτή γεννάει (348-349).

Samyag-darśana: η πεποίθηση ότι το κάθε τι εκτός από τον *ātman* είναι *mithyā* [ψευδαισθητικό] (350-351) – *ātma-darśana* [θέαση του *ātman*]: τι είναι και πότε φανερώνεται (352-356) – επιτυγχάνεται στο *nirvikalpa-samādhi* (357-358) – χρήση της *bhramarakīṭanyāya* για να αποδειχτεί ότι η *nidhidhyāsana* [επίμονη συγκέντρωση] χαρίζει την *Brahmabhāva* [εμπειρία του Brahman] (359-360) – το υπέρτατο Brahman είναι πέρα από την κοινή εγκόσμια αντίληψη [δεν μπορεί να εξαντικειμενοποιηθεί] και γίνεται προσιτό μόνο αφού καθαρθεί η διάνοια, όταν, μέσω της *abhyaśa* [της ενδεδεχούς προσπάθειας], όλα έχουν εξαλειφθεί μέσα στο *nirvikalpa-samādhi* (361-367).

Τα μέσα προς το *nirvikalpa-samādhi*, οι βαθμίδες (368-371) – η σημασία της *vairāgya* και της *viveka* (372-374) – η φύση της *akhaṇḍākāravṛtti* [της αντίληψης του αδιαίρετου] (375-379).

Επανάληψη των όσων λέχθηκαν μέχρι τώρα αναφορικά με την *ātmaniṣṭhā* [προσήλωση στον *ātman*] (380-393).

Επαναπροσδιορισμός του Brahman (394-395) – η νοοτροπία του *Brahmaniṣṭhā* [προσηλωμένου στο Brahman] (396-399) – η αναίρεση διαφορών στο *nir-viśeṣa* [χωρίς σημάδια] Brahman (400-405) – δηλώνεται από τη *śruti* [τη γραφή] και επιβεβαιώνεται από τον *suṣṛpti* [ανόνειρο ύπνο] (406) – αποδεικνύεται από τη *vyukti* [επιχειρηματολογία]: το *ārogya* [προβαλλόμενο] δεν είναι διαφορετικό από το *adhiṣṭhāna* [υπόβαθρο] (407) – η *bhrānti* [ψευδαίσθηση] της διαφοράς είναι νοογέννητη: εξ ου η ανάγκη να διαλυθεί ο νους (408).

Brahmānubhava [προσωπική εμπειρία του Brahman] σε *sa-mādhī* (409-411) – αποτέλεσμα του: η οριστική αποκοπή από τη *saṁsāra* (412-416) – εμπειρία αναλλοίωτης ευδαιμονίας (416) – απουσία αισθήσεως του σώματος (417-418) – αυτή είναι η κατάσταση του *yogī* [ενοποιημένου] που είναι *jīvan-mukta* (419).

Προσδιορισμός της σχέσης ανάμεσα σε *vairāgya* [απάρνηση, μη προσκόλληση], *bodha* [θεωρητική γνώση] και *uparati* [αποχή από τα τυπικά] (420) – οι ανάλογοι καρποί τους (421-424) – τα σημάδια της ολοκλήρωσης των *vairāgya*, *bodha* και *uparati* (425).

γ. *Jīvanmukti*

Η ασύγκριτη ευδαιμονία του *jñānī* [φωτισμένου γνώστη] (426) – το σημάδι του *jīvan-mukta* (427-442) – γι' αυτόν, παύει κάθε σχέση με τη *saṁsāra*: αν η σχέση υφίσταται, τότε αυτός δεν είναι *Brahmavit* [γνώστης του Brahman] (443) – οι οποιοσδήποτε μορφές αιχμαλωσίας εξαφανίζονται προτού φανερωθεί η *Brahma-jñāna* (444-445).

Πώς επηρεάζεται ο *jīvan-mukta* από τα *karmas* [αποτυπώματα των παρελθοντικών σκέψεων και δράσεων]: οι όποιες εξωτερικές εμπειρίες του οφείλονται στο *prārabdha-karma* [το karma που καρποφόρησε την τωρινή ζωή] (446) – οι ευχάρι-

στες και οδυνηρές εμπειρίες είναι καρποφορίες παρελθοντικού *karma* (447) – το *sañcita-karma* διαλύεται από την *Brahmajñāna* όπως τις ονειρικές δραστηριότητες (448-449) – τα *bhāvi-karmas* δεν αγγίζουν αυτόν που γνωρίζει ότι είναι *akartā* [ένας μη ενεργών] (450-451) – το *karma* που άρχισε να καρποφορεί προτού ανατείλει η *Brahmajñāna* εξαντλείται μονάχα μέσα από εμπειρίες (452-453) – περίληψη των τριών *karmas* και των απορροών τους· κανένα από αυτά τα τρία δεν επηρεάζει αυτούς που είναι πέρα για πέρα βουτηγμένοι στην *Brahmānubhava* [άμεση εμπειρία του Brahman] (454-458) – δεν υπάρχει καμία πραγματική σύζευξη ανάμεσα σε *prārabdha* και *ātman* (459-462) – η *śruti* μιλάει για *prārabdha* μόνο και μόνο για να απαντήσει σε όσους ρωτούν πώς ένας *jīvan-mukta* εξακολουθεί να ζει μέσα στον κόσμο (463) – η αναφορά στο σώμα γίνεται μόνο από τη *vyāvahārika* [σχετική, συμβατική] σκοπιά και όχι από την *paramārthika* [απόλυτη] σκοπιά (464) – το Brahman είναι μη δυαδικό· δεν υπάρχει καμία πολλαπλότητα μέσα του (465-471) – αυτή η αλήθεια είναι άμεσα γνωστή από τους σπουδαίους *yatis* [ασκητές] που απολαμβάνουν την υπέρτατη ειρήνη (472).

δ. Τελική *upadeśa* [Διδασκαλία]

Ο Guru υπενθυμίζει την υπόσχεσή του (στο *śloka* 45) να οδηγήσει τον *śiṣya* στο αρχαίο μονοπάτι της απελευθέρωσης και τον προτρέπει τώρα να το ακολουθήσει (473-474) – οι προϋποθέσεις της *ātma-darśana* [θέασης του *ātman*]: *śruti* [εξ αποκαλύψεως γραφή], *yukti* [διάνοηση], *upadeśa* [διδασκαλία] και *anubhava* [εμπειρία] (475) – τα όρια της *upadeśa* από τον Guru και η ανάγκη για αυτοπροσπάθεια (476-479).

ε. EN KATAKLEIDI

Ο *śiṣya* γίνεται ένας *ātmaniṣṭha* [ριζωμένος στον *ātman*] (480) – περνάει στην εμπειρία του (*nirvikalpa*) *samādhi* για κάποιο διάστημα, εξέρχεται από αυτό και αναφωνεί (481) – περιγράφει την *advaitānubhava* [μη δυαδική εμπειρία] που κέρδισε μέσα από τη χάρη του Guru (482-517) – με ευγνωμοσύνη προσκυνάει τον Guru (518-520) – η ευλογία του Guru και ο τελικός λόγος του προς τον *śiṣya* (521-528).

Πώς ζει ο *jīvanmukta* τις υπόλοιπες μέρες του βίου του (529-567) – δεν ξαναγεννιέται (568-569) – από την τελική σκοπιά δεν υπάρχει ούτε *bandha* [δεσμά], ούτε *mokṣa* [απελευθέρωση] (570-575).

Ο αποχαιρετισμός του Guru (576) – αφού άκουσε τον Guru, ο *śiṣya* τον προσκυνάει και, απαλλαγμένος από δεσμά, τον αποχαιρετά (577) – ο Guru αναχωρεί σε κατάσταση εκστατικής ευδαιμονίας, εξαγνίζοντας τη γη που πατάει (578) – η φύση του *ātman* που διατυπώθηκε εδώ σε μορφή διαλόγου προς όφελος των *mumukṣus* [των φίλων της απελευθέρωσης] (579) – τούτη η *upadeśa* [διδασκαλία] προτείνεται στους σοβαρούς *mumukṣus* που διαθέτουν νου απαλλαγμένο από κάθε ατέλεια, που έχουν στρέψει το πρόσωπό τους από τις εγκόσμιες απολαύσεις, που απολαμβάνουν εσωτερική ειρήνη και σέβονται τη *śruti* [τις αποκεκαλυμμένες γραφές] (580) – σκοπός του έργου: να βοηθήσει αυτούς που βασανίζονται από τη *saṁsāra* [εγκόσμια περιπλάνηση] να απελευθερωθούν.

Om Tat Sat

ΤΕΛΟΣ
ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Σημείωμα πάνω στα *bhūmikās* [επίπεδα] που αναφέρονται στα *ślokas* [δίστιχα] 2 και 454 καθώς και στα χαρακτηριστικά των *Brahmavīts* που αναφέρονται στο *śloka* 454 (Πηγή: *Jīvanmukti-viveka* του Śrī Vidyāraṇya Svāmin)

α) Τα επτά στάδια της yoga (*Yogabhūmayah*):

1. *Śubhecchā*, 2. *Vicāraṇā*, 3. *Tanumānasā*, 4. *Sattvāpatti*, 5. *Asaṁsakti*, 6. *Padārthābhāvinī*, 7. *Turyagā*.

1. ***Śubhecchā***: – Όταν ο άνθρωπος που είναι μπλεγμένος στα εγκόσμια αρχίζει να συλλογίζεται και να αναρωτιέται: «Τι ανόητος που είμαι μπλεγμένος έτσι. Γιατί να μη μελετήσω τις *śāstras* [γραφές] και να μην ευλογηθώ από τη λυτρωτική ματιά καλών ανθρώπων που έχουν προσωπική εμπειρία της Αλήθειας;». Ένας τέτοιος πόθος στον οποίο προηγείται ένα αίσημα απαρνήσεως [*vairāgya*] αποκαλείται *Śubhecchā*.

2. ***Vicāraṇā***: – Σημαίνει ενεργό έρευνα αναφορικά με τη φύση της Πραγματικότητας, στην οποία προηγείται: η μελέτη των *śāstras*, συναναστροφή με καλούς και σοφούς, *vairāgya* [απάρνηση] και ασκήσεις νοερής προσήλωσης (διαλογισμός).

3. ***Tanumānasā***: – Φανερώνεται όταν η προσκόλληση στα αισθητά αντικείμενα εξασθενήσει εξαιτίας των *Śubhecchā* και *Vicāraṇā*.

4. ***Sattvāpatti***: – Η φάση όπου ο αποκλειστικά αποτελούμενος από αγνή *sattva-guṇa* [αποκαλυπτική ενέργεια] νους ριζώνει στον *ātman*, ως επακόλουθο των προηγηθέντων τριών σταδίων και εξαιτίας της μη προσκολλήσεώς του σε αισθητά αντικείμενα.

5. ***Asaṁsakti***: – Η φάση όπου τα επακόλουθα της προσκολλησεως στα εγκόσμια έχουν πλέον αναιρεθεί από την άσκηση των τεσσάρων προηγηθέντων σταδίων και χαρακτηρίζεται από ρίζωμα στο Αληθινό.

6. ***Padārthābhāvinī***: – Όταν μέσα από την άσκηση των πέντε προηγηθέντων σταδίων ο άνθρωπος χαίρεται τον *ātman* του περισσότερο από οτιδήποτε άλλο του φανερωθεί – εσωτερικό ή εξωτερικό – κι επιπλέον αφυπνίζεται (από αυτήν την

απορρόφηση) μετά από σκληρές προσπάθειες τρίτων—αυτή είναι η φάση *Padārthābhāvinī*.

7. **Turyagā:**—Όταν, μέσα από μακροχρόνια άσκηση των α-νωτέρω έξι σταδίων, το αίσθημα της διαφοράς εξαφανιστεί και νιώθεις εντελώς απορροφημένος στον εαυτό σου, αυτή είναι η τελική φάση της *Turyagā*.

β) Τα διακριτικά των *Brahmavit*, *Brahmavid-vara*, *Bhrahmavid-variyaṇ* και *Brahmavid-variṣṭha*

Τα πρώτα τρία *bhūmikās* δεν είναι παρά μέσα που οδηγούν στην *Brahma-vidyā* και αποτελούν μέρος της προσπάθειας να κτηθεί η *vidyā* [γνώση]. Και στις τρεις, το αίσθημα της διαφοροποιήσεως δεν αναιρείται· έξ ου αποκαλούνται ‘κατάσταση εγρήγορσης’ [*jāgarana*].

Κατόπιν ακολουθεί η διανοητική σύλληψη—που γεννάει η βεδαντική ρήση της ενότητας των απαλλαγμένων από *upādhis* [επικαλυμμάτων] *Brahman* και *jīvātman*—που, ως τέταρτη φάση, είναι προϊόν των πρώτων τριών. Αποκαλείται *Sattvāpatti* [αποκαλυπτική συγκέντρωση]. Το *Brahman* που είναι το υλικό αίτιο ολόκληρου του σύμπαντος είναι γνωστό ως η μη δυαδική Πραγματικότητα. Το όνομα και η μορφή που χαρακτηρίζουν το σύμπαν είναι επι-τεθιμένα στο *Brahman*: σ’ αυτό το στάδιο, το όνομα και η μορφή φαίνονται *mithyā* [ούτε αληθινά ούτε ψεύτικα]. Σ’ αυτή τη φάση, ο αναζητητής της απελευθέρωσης βιώνει μια ονειρικού τύπου κατάσταση [*svapna*] σε σύγκριση με την κατάσταση της εγρήγορσης που προαναφέραμε. Και τούτο επειδή νιώθεις πως ό,τι αντιλαμβάνεσαι είναι τόσο πραγματικό όσο τα ονειρικά πράγματα. Σ’ αυτή τη φάση, το αίσθημα της δυαδικότητας εξαφανίζεται και σταθεροποιείται στη μη δυαδικότητα, βλέποντας τον εαυτό σου και τους άλλους ως το Αληθινό, μόνο. Όποιος κατέχει αυτό το τέταρτο στάδιο αποκαλείται ***Brahma-vit***.

Τα υπόλοιπα τρία *bhūmikās*, αρχίζοντας με το πέμπτο, προσδιορίζουν τα διακριτικά σημάδια των *jīvanmuktas*. Αυτά προκύπτουν από τη σχετική αποτελεσματικότητα του *nirvikalpa samādhi* [άνευ ‘εγώ’ απορροφήσεώς] τους και στη δύναμη και στη διάρκεια της απορροφήσεώς τους στο *Brahman*.

Στο **πέμπτο** επίπεδο, ξυπνάς μόνος σου από το *nirvikalpa samādhi*. Ένας τέτοιος *yogin* αποκαλείται **Brahmavid-vara**. Η κατάσταση του παρομοιάζεται με αυτή του ανόνειρου ύπνου [*śuśuptī*]. Κάθε προσδιοριστική δραστηριότητα έχει σιγήσει και νιώθεις μονάχα μη δυαδικά. Παρ' ότι ασχολείσαι με εξωτερικές δραστηριότητες όταν είσαι ξύπνιος, είσαι πάντα εσωστρεφής και απολαμβάνεις απόλυτη αταραξία ενώ, στους άλλους, μοιάζεις σαν να κοιμάσαι.

Στο **έκτο** επίπεδο, ο *yogin* αφυπνίζεται από τρίτους. Ένας τέτοιος αποκαλείται **Brahmavid-variṅyān**. Η κατάσταση του συγκρίνεται με τον πολύ βαρύ ύπνο [*gāḍha-nidrā*]. Αυτή φανερώνεται αφού περάσεις από το πέμπτο επίπεδο και καταστραφούν οι υπόλοιπες ροπές [*vāsanās*]. Δεν υφίσταται καμία συνείδηση του *sat* ή *asat* [αληθινού ή μη αληθινού], καμία αίσθηση του «εγώ» [*ahaṁkāra*]. Όλες οι νοερές δραστηριότητες παύουν εντελώς. Σαν το αγγείο που βρίσκεται μέσα στο χώρο, μέσα-έξω δεν υπάρχει τίποτε και σαν το αγγείο που είναι βουτηγμένο στον ωκεανό, υπάρχει πληρότητα μέσα-έξω. Η πρώτη περίπτωση προκύπτει όταν ο νους κάποιου που έχει περάσει σε *nirvikalpa samādhi* έχει μέσα του υπολείμματα μόνο από δυαδικά *saṁskāras* [νοητικά αποτυπώματα (σπόρους)], που δεν είναι ικανά να παράγουν φανταστικές ή εξωτερικές αντιλήψεις. Ενώ στη δεύτερη περίπτωση, κανείς είναι χαμένος στην πληρότητα της εμπειρίας του Brahman που είναι αυτόφωτο και είναι *sat*, *cit* και *ānanda* [ύπαρξη, γνώση, ευδαιμονία – απόλυτες] ολόκληρο και αδιαίρετο. Και μέσα του και έξω του βλέπει τα πάντα μόνο ως Brahman. Η μία περίπτωση γεννάει την εμπειρία της *śūnya-tva* [κενότητας], ενώ η άλλη γεννάει την *pūrṇa-tva* [πληρότητα].

Για τον *yogin* που έχει φτάσει στο **έβδομο** *bhūmikā*, δεν υπάρχει αφύπνιση, ούτε αυτόβουλη ούτε από τρίτους. Αυτή είναι η κατάληξη των *yoga-sāstras* [εγχειριδίων περί *yoga* (ενοποιήσεως)] που περιγράφουν το *asaṁprajñāta-samādhi* [άνευ λογισμού *samādhi*]. Ένας τέτοιος *yogin* αποκαλείται **Brahmavid-variṣṭha** [κάλλιστος *Brahmavit*].

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

ΕΝΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ SĀMĀNĀDHİKĀRAṆYAM

Η *sāmānādhikāraṇyam* [ισότητα δύο σχημάτων] μπορεί να οριστεί ως η κοινή αναφορά δύο λέξεων που αυτές καθεαυτές αφορούν διαφορετικά αντικείμενα.

Είναι τεσσάρων ειδών: (1) *bādhāyām sāmānādhikāraṇyam* (2) *adhyāse sāmānādhikāraṇyam* (3) *viśeṣaṇe sāmānādhikāraṇyam* (4) *aikye sāmānādhikāraṇyam*.

(1) ***bādhāyām sāmānādhikāraṇyam***: Αυτό αφορά την *bhrānti*, την ψευδαίσθηση που παράγει η σφαλερή αντίληψη. Μέσα στο σκοτάδι της νύχτας όπου η ορατότητα δεν εμποδίζεται εντελώς, ένα άτομο σφαλερά εκλαμβάνει ένα κουτσουρεμένο κορμό δέντρου ως ληστή και κραυγάζει φοβισμένα. Οπότε ένας τρίτος που διαθέτει καλύτερη όραση τού λέει, «αυτός ο ‘ληστής’ είναι ένας κορμός δέντρου» *coro’yam sthāṇuḥ*. Και οι δύο λέξεις, ληστής [*coraḥ*] και (κουτσουρεμένος) κορμός δέντρου [*sthāṇuḥ*], που κανονικά αναφέρονται σε διαφορετικά αντικείμενα χρησιμοποιούνται εδώ από δύο διαφορετικά άτομα για να αναφερθούν στο ίδιο αντικείμενο. Ο πρώτος το αποκαλεί «ληστή», ενώ ο δεύτερος το αποκαλεί «κορμό δέντρου». Όμως το ίδιο αντικείμενο δεν μπορεί να είναι και ληστής και κορμός δέντρου. Αν είναι το ένα, τότε δεν μπορεί να είναι το άλλο. Η αλήθεια είναι πως είναι κορμός δέντρου και όχι ληστής. Αφού διαφωτίστηκε από τον δεύτερο άνθρωπο, η ψευδαίσθηση [*bhrānti-jñāna*] που υπήρχε στο μυαλό του ανθρώπου που νόμισε πως είδε ληστή, αναιρείται. Αυτή γίνεται *bādhita* [αποθετημένο]. Και οι δύο τρόποι κατανοήσεως, ο σφαλερός και ο ορθός, είχαν ίδιο σημείο αναφοράς, δηλαδή, είχαν *sāmāna-adhikāraṇa*. Το ένα που είναι προϊόν αυταπάτης χάνεται μόλις ανατείλει η ορθή γνώση. Αυτό αποκαλείται *bādhāyām sāmānādhikāraṇyam*. Η ‘*cora-tva*’ [ληστό-τητα] ακυρώνεται και η ‘*sthāṇu-tva*’ [κορμότητα] επικυρώνεται.

(2) ***adhyāse sāmānādhikāraṇyam***: Αφορά το κοινό σημείο αναφοράς του επι-τεθιμένου [*āropita*] και του υπόβαθρου

[*adhiṣṭhāna*]. Η σημασία της λέξης *adhyāsa* ορίζεται ως «*atasmin tadbuddhiḥ*», δηλ. να φαντάζεσαι κάτι εκεί που δεν ανήκει. Αυτό μπορεί, σε κάποιες περιπτώσεις, να προκύψει από εξωτερικές ατέλειες, ενώ σε άλλες να οφείλεται σε δικές μας υποθέσεις. Συνήθως πρόκειται για μια αυταπάτη που προκύπτει εξαιτίας ελαττωματικής αντιλήψεως, όπως όταν κάποιος σφαλερά εκλαμβάνει ένα σχοινί για φίδι. Μόλις ανατείλει η ορθή γνώση, είτε διά της δικής του βελτιωμένης αντιλήψεως είτε διά της διορθώσεως ενός τρίτου, αυτός δηλώνει: «τούτο δεν είναι φίδι αλλά είναι σχοινί» [*nāyam sarpaḥ kintu rajjuḥ*]. Στο αντικείμενο που θεωρήθηκε ως φίδι ή σχοινί, έγινε αναφορά μέσω της ίδιας λέξης, «τούτο» [*ayam*]. Το σχοινί και το φίδι έχουν μια κοινή αναφορά, δηλ. «τούτο (το αντικείμενο)», «*ayam*». Αυτό το αντικείμενο είναι το υπόβαθρο [*adhiṣṭhāna*] και το φίδι είναι το επιτεθιμένο [*āropita* ή *adhyasta*]. Η σφαλερή ταύτιση του (ό,τι φαινομενικά είναι το) *adhyasta* με το *adhiṣṭhāna*, αποτελεί την *adhyāse sāmānādhikāraṇyam*.

Η διαφορά ανάμεσα στην (προαναφερθείσα) *bādhāyām sāmānādhikāraṇyam* και την *adhyāse sāmānādhikāraṇyam* είναι ότι η πρώτη αφορά τη νοερή κατάσταση που επικρατεί μετά την εκδίωξη της ψευδαίσθησης και που επικυρώνει ότι: «*yaḥ coraḥ saḥ sthānuḥ*» [ό,τι φαινότανε ως ληστής είναι πραγματικά κορμός δέντρου]. Αλλά η *adhyāse sāmānādhikāraṇyam* αναφέρεται στη επικρατούσα κατά την ώρα της αυταπάτης νοερή κατάσταση, όπου, βλέποντας ένα σχοινί, δηλώνουμε: «*ayam sarpaḥ*» [τούτο είναι φίδι].

(3) ***viśeṣaṇe sāmānādhikāraṇyam***: Αυτή προκύπτει όταν ένα αντικείμενο που ονομάζεται με ένα κοινό ουσιαστικό συγκεκριμένοποιείται, χαρακτηρίζοντας το ουσιαστικό με ένα επίθετο, όπως όταν λέμε, «*nīlaḥ gaṭaḥ*» [μαύρο αγγείο], ή «*daṇḍī puruṣaḥ*» [ραβδοφόρος άντρας]. Η μελανότητα ανήκει στο ίδιο αντικείμενο που χαρακτηρίζει η λέξη 'αγγείο'. Παρόμοια το ραβδί πηγαίνει με τον άνθρωπο. Αν προφέρουμε μόνο τις λέξεις 'αγγείο' ή 'άνθρωπος', η αναφορά μπορεί να είναι σε αγγείο οποιουδήποτε χρώματος ή σε οποιουδήποτε είδους ανθρώπου. Τα επίθετα 'nīla' ή 'daṇḍī' περιορίζουν την αναφορά σε ένα ορισμένο είδος αγγείο ή σε έναν ορισμένο άντρα. Τα *nīla* και *gaṭa* πάνε μαζί. Παρόμοια, τα *daṇḍī* και *puruṣa* πάνε

μαζί. Αυτή αποτελεί την ταυτόσημη αναφορά, την *sāmānādhikāraṇya*, των δύο όρων.

Αυτή η σχέση *viśeṣaṇa-viśeṣya*, η σχέση δηλαδή ανάμεσα σε ένα επίθετο και ένα ουσιαστικό, μπορεί να είναι διαφόρων ειδών:

- α) Μεταξύ *guṇa* και *guṇī* (ιδιότητας και κομιστή της ιδιότητας, όπως στο *nīlah ghaṭaḥ* [μαύρο αγγείο]).
- β) Μεταξύ *kriyā* και *dravya* (ενέργειας και ενεργούντος, όπως στο *calan pumān* [κινούμενος άντρας]).
- γ) Μεταξύ *jāti* και *vyakti* (γένους και είδους, όπως στο *ayam gajah* [τούτος ο ελέφας]).
- δ) Μεταξύ *viśeṣana* και *viśiṣṭa* (περιγραφής και περιγραφόμενου, όπως στο *daṇḍī puruṣaḥ* [ραβδοφόρος άντρας]).
- ε) Μεταξύ *avayava* και *avayavin* (του μέρους και του όλου, όπως στο *sakalakalaḥ candraḥ* [πολυφασικό φεγγάρι]).

(4) **aikye sāmānādhikāraṇyam**: Η παράθεση δύο λέξεων για να υποδειχτεί η ταυτότητα αναφοράς τους. Όταν οι λέξεις νοούνται κατά κυριολεξία, δηλαδή διά της *vācyaṛtha* τους, η παράθεση των λέξεων μοιάζει αντιφατική, πράγμα που αναιρείται όταν νοηθούν σύμφωνα με την πραγματική τους αναφορά [*lakṣyaṛtha*]. Στην πρόταση «*so'yam Devadatta*» [τούτος δώ είναι ο Ντέβα-ντάττα] η *sāmānādhikāraṇya* είναι μεταξύ του ανθρώπου που ειδώθηκε αλλού και σε άλλο χρόνο και αυτού που είναι τώρα ορατός εδώ και έτσι προσδιορίζεται ότι και οι δύο είναι ο αυτός Devadatta. Η φαινομενική αντίφαση ανάμεσα στα δύο άτομα διαλύεται, όταν απομακρύνουμε τα άσχετα γνωρίσματα του 'τότε' και 'τώρα, και 'εκεί' και 'εδώ'. Ο Devadatta του τότε και αλλού ήταν νέος και ακμαίος, ο εδώ και τώρα ορατός Devadatta είναι ηλικιωμένος και αδύναμος. Αυτά τα γνωρίσματα είναι συμπτωματικά. Όταν τα αγνοήσουμε, καταλήγουμε στην ταυτοσημία της αναφοράς τους με τη φράση «*so'yam Devadattaḥ*».

Παρόμοια, όταν λέμε «*tat-tvam-asi*» [«εκείνο εσύ είσαι»], το 'Εκείνο' [*tat*] αναφέρεται στην *caitanya* [συνείδηση] περιορισμένη από τη *māyā*, ενώ το 'εσύ' [*tvam*] αναφέρεται στην *caitanya* περιορισμένη από την *avidyā*, δηλ. από το *antaḥ-karaṇa* [το εσωτερικό όργανο]. Η πρώτη περίπτωση αναφέρεται στον *Īśvara* [τον 'Παντοδύναμο'] που είναι άπειρος, πάνσο-

φος, πανταχού παρών και ο δημιουργός και τροφός του κόσμου, στον οποίον τελικά ο κόσμος διαλύεται· ενώ η δεύτερη περίπτωση είναι ο *jīva* [η ενσώματη ψυχή] που είναι πεπερασμένος, έχει λίγες γνώσεις και είναι καθηλωμένος σε χρόνο και τόπο. Αυτές είναι οι κυριολεκτικές [*vācyārtha*] σημασίες των ‘*taṭ*’ και ‘*tvam*’. Όταν λοιπόν λέμε «*taṭ-tvam-asi*», κυριολεκτικά λέμε ότι ο *jīva* είναι *Īśvara*, που είναι ακατανόητο. Επομένως, για να βγάλουμε νόημα είναι ανάγκη να απορρίψουμε ένα μέρος της κυριολεκτικής σημασίας και να την αντικαταστήσουμε με την υπονοούμενη σημασία [*lakṣyārtha*]. Απομακρύνουμε λοιπόν τους δύο συμπτωματικούς περιορισμούς [*upādhis*]: 1). τη *māyā* [την παγκόσμια πλάνη, που ευθύνεται για τις λειτουργίες της δημιουργίας, συντήρησης και διάλυσης] και 2). την *avidyā* [την ατομική αγνωσία, που γεννάει τη σφαλερή εαυτοταύτιση του *ātman* με τη σειρά των επιπέδων που εκτείνονται από το *antaḥkaraṇa* [εσωτερικό όργανο (νους κ.λπ.)] μέχρι το υλικό σώμα – και αυτό που μένει και στις δύο περιπτώσεις είναι η *caitanya* [η συνείδηση], η οποία καθορίζει την ταυτοσημία τους. Η μία είναι *māyopahita-caitanya*, ενώ η άλλη είναι *avidyopahita-caitanya*. Όταν αφαιρέσουμε τη *māyā* [την παγκόσμια πλάνη] και την *avidyā* [ατομική αγνωσία], αυτό που παραμένει και στις δύο περιπτώσεις είναι η *caitanya* [συνείδηση], τότε και το ‘*taṭ*’ και το ‘*tvam*’ γίνονται ταυτόσημα. Αυτός ο τρόπος κατανοήσεως του «*taṭ-tvam-asi*» βασίζεται στον κανόνα *jahadajahallakṣaṇā* ή *bhāgālakṣaṇā* όπως επίσης αποκαλείται. Αυτή λοιπόν είναι η *aikya sāmānādhikāraṇyam*, η ταυτοσημία της αναφοράς λέξεων που έχουν κοινή φύση.

Τ Ε Λ Ο Σ

της

Είσαγωγής και Περίληψης

Για παρόμοιο υλικό και περισσότερες πληροφορίες
επισκεφτείτε τον ιστοχώρο μας:

www.vedanta.gr

Sādhana-catuṣṭaya
(Το τετράπτυχο της πνευματικής άθλησης)

1. **VIVEKA** – **Ορθή διάκριση** ανάμεσα στο αιώνιο και το μη αιώνιο, το αληθινό και το μη αληθινό. Αυτό παράγεται από την κατάλληλη μελέτη και το στοχασμό στο θέμα.
2. **VAIRAGYA** – **Ορθή απάθεια** και αδιαφορία απέναντι στο μη αληθινό και πρόσκαιρο. Αποτελείται από την απάρνηση όλων των πόθων να απολαύσουμε τους καρπούς των πράξεών μας – τώρα και στο υπερπέραν.
3. **ṢAṬSAMPAT** – **Ορθή συμπεριφορά**, που αποτελείται από τις έξι κατακτήσεις (ή αρετές):
  - 1) **Śama** – **Ηρεμία**, η νοερή ησυχία, που χαρίζει η απόσυρση του νου από τα εγκόσμια ζητήματα.
  - 2) **Dama** – **Αυτοσυγκράτηση**, ο έλεγχος συμπεριφοράς: η συγκράτηση δηλαδή των αισθήσεων από το να ασχολούνται με εξωτερικές δραστηριότητες.
  - 3) **Uparati** – **Ανεκτικότητα** και απάρνηση των όποιων συμβατικών θρησκευτικών τύπων, με σκοπό την αποκλειστική αφιέρωση στην κτήση της σοφίας.
  - 4) **Titikṣā** – **Αντοχή** – στωική αντιμετώπιση της ζέστης, του ψύχους και των άλλων αντιθέσεων.
  - 5) **Śraddhā** – **Πίστη** – εμπιστοσύνη.
  - 6) **Samādhāna** – **Αταραξία** – απαλλαγή από υπερβολικό ύπνο, τεμπελιά και απροσεξία.
4. **MUMUKṢUTVA** – **Ορθός πόθος** – σοβαρή δηλαδή προσδοκία να γνωρίσεις την Έσχατη Αρχή και να επιτύχεις ως εκ τούτου την απελευθέρωση. Αυτό επιτυγχάνεται όταν αφιερώνεις τη ζωή σου ολοκληρωτικά σ' αυτό το σκοπό.

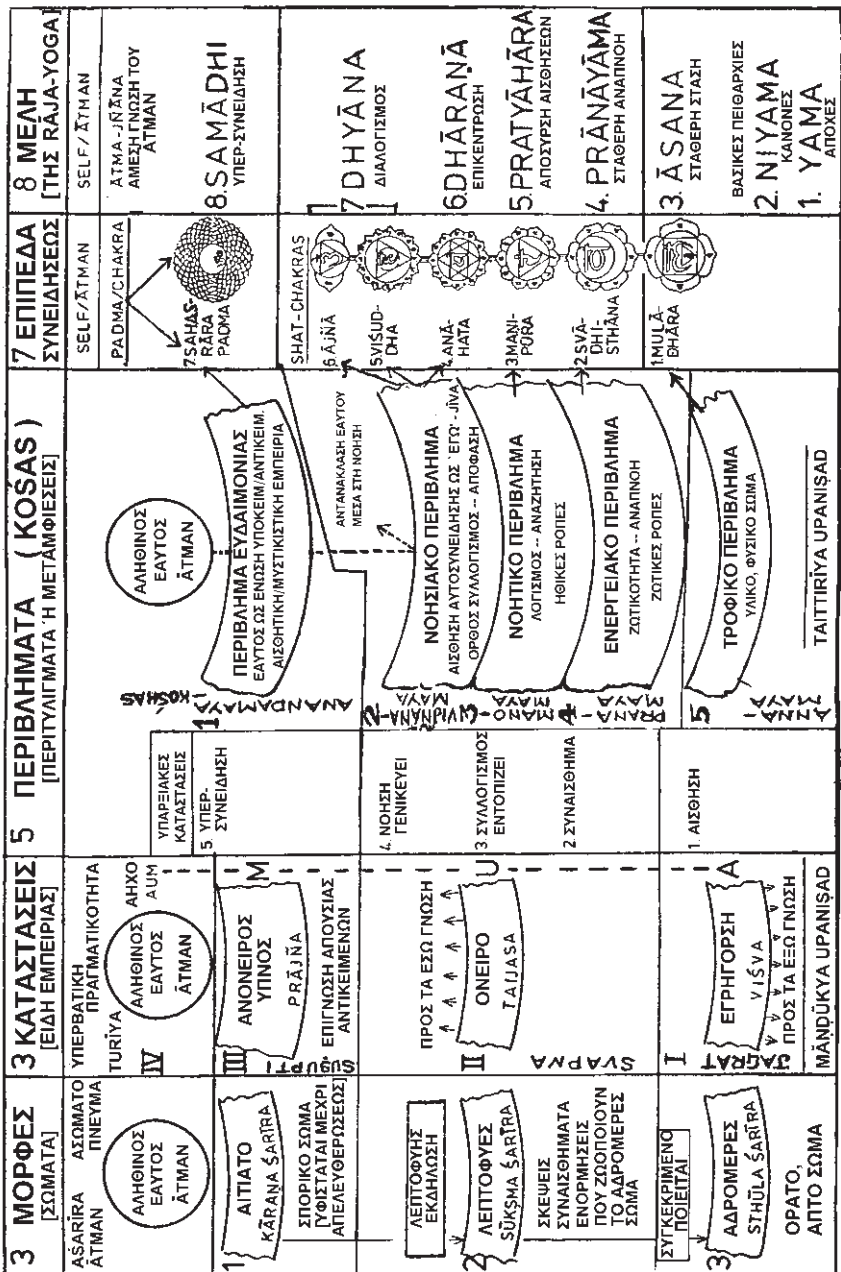

Υπάρχουν **τρεις κατηγορίες μαθητών** που επιτυγχάνουν αυτόν τον τελικό σκοπό:

1. Εκείνοι που εκτελούν όλες τις δραστηριότητές τους με ζήλο και πίστη.
2. Εκείνοι που εκτελούν όλα τα έργα τους για το καλό της ανθρωπότητας.
3. Εκείνοι που είναι διαρκώς βυθισμένοι σε 'διαλογισμό'.

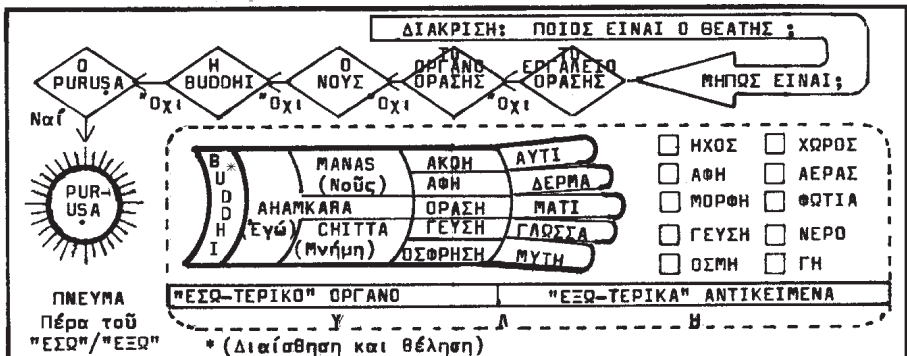
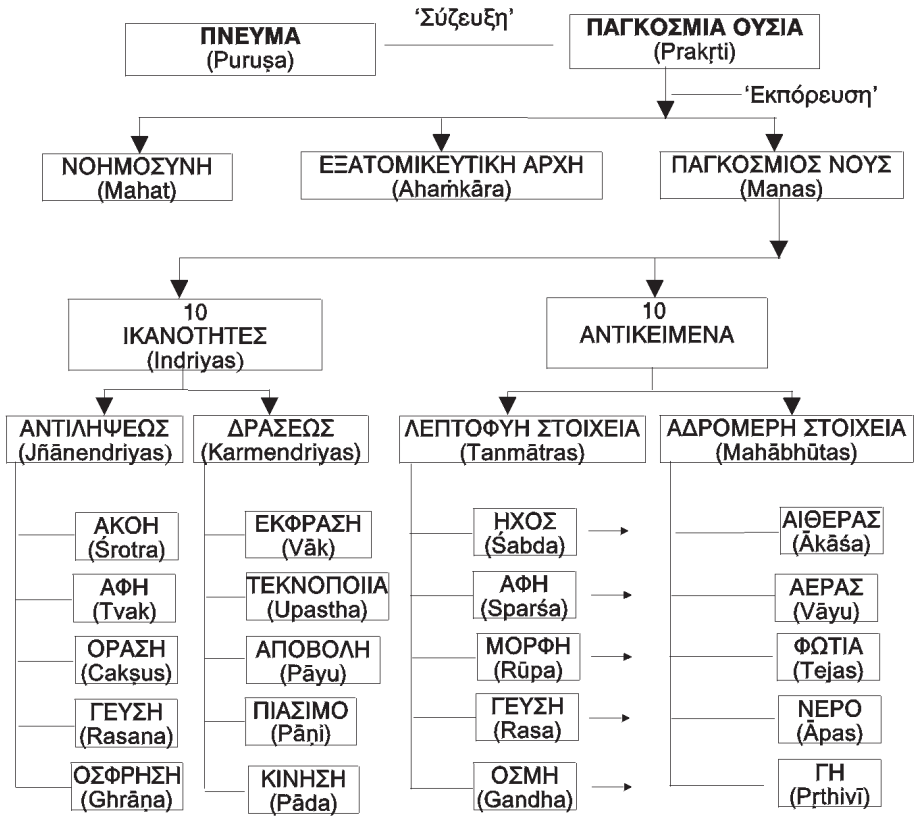

ΕΝΣΩΜΑΤΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ -- Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΚΟΣΜΟΥ

Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΑΜΚΗΥΑ DARŚANA

(1+24=25 Κατηγορίες)_

ΤΟ ΚΛΑΣΙΚΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣĂĀĀĀĀ

«Η Sāṁkḥya [Σάνκχγια] είναι η αρχαιότερη σχολή της Ινδοϋστικής Σκέψης και αποτελεί την πρώτη προσπάθεια ορθολογικής ταξινομήσεως της φιλοσοφίας των Βεδών. Η μοναδική θέση της Sāṁkḥya στην ιστορία της παγκόσμιας διανόησης οφείλεται στο γεγονός ότι με προσεκτική συλλογιστική ακρίβεια δίνει την πρώτη μεθοδική ανάλυση της πορείας της παγκόσμιας εξέλιξης και προσπαθεί να ερμηνεύσει το σύμπαν ως άθροισμα είκοσι πέντε συνολικά κατηγοριών. Αυτή η εξήγηση δεν είναι κάποια κοινή μεταφυσική εικολογία, αλλά μια ξεκάθαρα λογική ανάλυση βασισμένη στις επιστημονικές αρχές της συντήρησης, του μετασχηματισμού και της διάλυσης της ενέργειας. Η Sāṁkḥya θεωρείται ως η πιο αξιόλογη προσπάθεια στη σφαίρα της καθαρά φιλοσοφικής διανόησης.

Ο όρος Sāṁkḥya προέρχεται από τη λέξη sāṁkḥya, «απαριθμώ». Το όνομα αυτό αρμόζει επειδή η Sāṁkḥya απαριθμεί (ή απογράφει) – μέσα από μια λογική ανάλυση – τις αρχές της παγκόσμιας εξέλιξης· αρμόζει και φιλοσοφικά, επειδή το σύστημα διδάσκει πώς να ασκήσουμε τη διάκριση που μας κάνει ικανούς να ξεχωρίσουμε το Πνεύμα από την Ύλη.

Ο ιδρυτής της Sāṁkḥya ήταν ο Kapila. Ελάχιστα είναι γνωστά για αυτόν τον ξακουστό σοφό και υπάρχουν αρκετές αμφισβητήσεις αναφορικά με τη χρονολόγησή του· εν πάση περιπτώσει, το βάρος των απόψεων τον τοποθετούν στον 6ο π.Χ. αι».

[Από το κεφάλαιο Sāṁkḥya του έργου ΟΙ ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΕΣ ΤΗΣ ΙΝΔΙΑΣ του Theos. Bernard, Αθήνα, Εκδόσεις Κονιδάρη. Μετάφραση Γιάννη Μανέττα.]

Η σημασία του συστήματος Sāṁkḥya είναι ότι κωδικοποιεί μια κοινή επιστημονική ορολογία για την ανάλυση της δομής του ανθρώπου και του σύμπαντος, από τη σκοπιά του **υποκειμένου / αντικειμένου** (Puruṣa / Prakṛti) – που χρησιμοποιείται από όλα τα ινδοϋστικά φιλοσοφικά συστήματα, σε όλα τα συγγράμματα, στις Γραφές κ.λπ. Τα πέντε στοιχεία, οι αισθήσεις, τα αισθητήρια και κινητήρια όργανα, η νόηση, η αυτοσυνείδηση κ.λπ. συζητιούνται ορθολογικά, όπως αναφέρει το απόσπασμα από τη μοναδική ανωτέρω έκδοση, στην οποία παραπέμπεται ο ενδιαφερόμενος αναγνώστης.

Μεταφράσεις Γιάννη Μανέττα στις Εκδόσεις ΚΟΝΙΔΑΡΗ, Αθήνα,

(Μπουμπουλίνας και Τσοτίσα 1Α, Τηλ. 210 884 6570-2-4)

ΟΙ ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΕΣ ΤΗΣ ΙΝΔΙΑΣ του Theos Bernard. Μετάφραση Γιάννη Μανέττα. Αθήνα, Εκδόσεις Κονιδάρη. Εξαιρετική, καταληπτή επιτομή των έξι κλασικών ινδουιστικών φιλοσοφικών συστημάτων καθώς και του Κασμικρού Σιβαϊσμού. Βιβλιογραφία. Ετυμολογικό Σανσκριτικό Γλωσσάριο. Απαραίτητη εισαγωγή στην Ινδική Σκέψη.

ΕΝΝΙΑ ΟΥΠΑΝΙΣΑΔΕΣ. Εννιά από τις 11 πιο έγκυρες, με παραδοσιακές επεξηγηματικές σημειώσεις των Swamis Sharvananda και Tyagishananda του Τάγματος του Ραμακρίσνα. Το φιλοσοφικό τμήμα των Βεδών και υπόβαθρο της Ινδικής Σκέψης – οι καταγραφές των πνευματικών ανακαλύψεων των αρχαίων Ινδών ενορατικών. Μετάφραση Γιάννη Μανέττα. Αθήνα, Εκδόσεις Κονιδάρη. Εκτενής εισαγωγή, πλήρες σανσκριτικό κείμενο μεταγλωττισμένο με το ειδικό λατινικό αλφάβητο, διάφοροι πίνακες με πληροφοριακά σημειώματα, γλωσσάριο, ειδική βιβλιογραφία.

ΓΚΝΙΑΝΑ ΓΙΟΓΚΑ του Σουάμι Βιβεκάναντα. Η Γιόγκα της Φιλοσοφικής Αναζήτησης. Μετάφραση Γιάννη Μανέττα - Φιλίππου Βώκου. Αθήνα, Εκδόσεις Κονιδάρη. – Η καλύτερη εισαγωγή στη Βεδαντική σκέψη (τη Φιλοσοφία των Ουπανισάδων) και στη φιλοσοφία γενικά, από τον κυριότερο μαθητή του Σρι Ραμακρίσνα. Εκτεταμένο ερμηνευτικό γλωσσάριο σανσκριτικών όρων, βιβλιογραφία και άλλα πληροφοριακά συμπληρώματα.

ΡΑΤΖΑ ΓΙΟΓΚΑ του Σουάμι Βιβεκάναντα. Η Γιόγκα της Συγκέντρωσης και της Αυτοκυριαρχίας. Μετάφραση Γιάννη Μανέττα. Αθήνα, Εκδόσεις Κονιδάρη. – Μαζί με τα *Γιόγκα Σούτρας* του Πατάντζαλι (το ξακουστό εγχειρίδιο για την επίτευξη της απόλυτης Συγκέντρωσης και τις εφαρμογές της). Εισαγωγή, κείμενο με επεξηγηματικά σχόλια, σανσκριτικό κείμενο, γλωσσάριο.

ΜΠΧΑΚΤΙ ΓΙΟΓΚΑ του Σουάμι Βιβεκάναντα. Η Γιόγκα της Αγάπης και της Αφοσίωσης στο Θεό. Μετάφραση Γιάννη Μανέττα. Αθήνα, Εκδόσεις Κονιδάρη. – Μαζί με τα *Μπχάκτι Σούτρας* του Νάρανα (το ξακουστό εγχειρίδιο που περιγράφει την αφοσίωση στον Προσωπικό Θεό).

ΚΑΡΜΑ ΓΙΟΓΚΑ του Σουάμι Βιβεκάναντα. Η Γιόγκα της Ανιδιοτελούς Δράσης (της Ενεργούς Αυτοθυσίας). Μετάφραση Γιάννη Μανέττα. Αθήνα, Εκδόσεις Κονιδάρη. – Η φιλοσοφία στην πράξη της καθημερινής ζωής.

Η ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ ΟΜΙΛΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΒΕΔΑΝΤΑ του Σουάμι Πραμπχαβάναντα. Μετάφραση Γιάννη Μανέττα. Αθήνα, Εκδόσεις Κονιδάρη. – Παρουσίαση της διδασκαλίας του Χριστού από ένα μοναχό του Τάγματος του Ραμακρίσνα. Υπόδειγμα συγκριτικής μελέτης.

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΟΥ ΣΡΙ ΡΑΜΑΚΡΙΣΝΑ. Μετάφραση Γιάννη Μανέττα. Αθήνα, Εκδόσεις Κονιδάρη. – Το υπερχιλιοσέλιδο περίφημο GOSPEL OF SRI RAMAKRISHNA, που σώζει με σχεδόν στενογραφική ακρίβεια, συνομιλίες του Σρι Ραμακρίσνα (1836-1886), μια από τις σπουδαιότερες πνευματικές μορφές όλων των αιώνων. Απαραίτητο για την κατανόηση της πνευματικότητας, γενικά.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΕΣ του Σουάμι Μπραχμάναντα (μαθητή του Σρι Ραμακρίσνα και πρώτου Ηγούμενου του Τάγματος του Ραμακρίσνα). Μετάφραση Γιάννη Μανέττα. Αθήνα, Εκδόσεις Κονιδάρη. – Διδασκαλίες προς πνευματικά αθλούμενους. Βιβλίο που ενέπνευσε πολλούς να αφιερωθούν στην πνευματική ζωή.

ΜΑΧΑ-ΓΙΟΓΚΑ – Η ΥΨΙΣΤΗ ΕΝΩΣΗ – Οι Εμπειρίες των Ουπανισάδων στο φως των διδασκαλιών του Σρι Ράμανα Μαχάρσι. Μετάφραση Γιάννη Μανέττα. Αθήνα, Εκδόσεις Κονιδάρη. Εξαιρετική συγκριτική έρευνα που διευκρινίζει την άκρα σημασία του «γνώθι σαυτόν».